Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 63 (9809). ● 1990 йил 30 март ● жума ● Баҳоси 3 тийин.

М. С. ГОРБАЧЕВ М. ТЭТЧЕР билан телефон орқали суҳбатлашди

28 март куни Буюк Британия Бош министри Маргарет Тэтчер М. С. Горбачевга телефон қилиб, уни СССР Президенти лавозимига сайланганлиги билан табриклади. Совет Иттифоқидаги қайта қуриш муносабати билан жаҳонда рўй бераётган чуқур қайта ўзгартиш жараёнларига берган ўз баҳосини тасдиқлади.

Фикр алмашув ҳар доим бўлганидек, ҳамжиҳатлик ва ишонч руҳида ўтди. Ёз фаслида Буюк Британиянинг Совет Иттифоқидаги хафталиги вақтида олий даражада бўладиган учрашувнинг муҳимлиги таъкидланди. Учрашув кун тартибига икки томонлама муносабатлар ва жаҳон сиёсати, айниқса унинг Европа йўналиши муаммолари киритилган. Германияни бирлаштириш мавзуси ҳам тилга олинди.

М. С. Горбачев М. Тэтчернинг саволига жавоб бериб. СССР Конституциясини бузиш натижасида Литва ССРда рўй берган воқеаларнинг ривожини таърифлади.

Улар халқаро сиёсатнинг долзарб масалалари юзасидан бир-бирларини хабардор қилиб туришга келишиб олдилар.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлиси тўғрисида
ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

29 март куни ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессияси ўз ишини давом эттирди. Ялпи мажлисни Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси М. И. Иброҳимов очди.

Депутатлар республика ҳукуматининг Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ш. Р. Мирсаидов таклиф этган янги таркибга номзодларни тасдиқлашга киришдилар.

Яқинда, доимий комиссияларнинг мажлисларида номзодларнинг ҳар бири министрлик ёки идора фаолияти программасини баён этди. Улар министрлар ва давлат комитетлари раисларининг лавозимларига номзодлар шахсини батафсил ўрганишга интилган депутатларнинг кўпдан-кўп саволларига жавоб қайтардилар. Бўлиб ўтган жиддий фикрлашув чоғида номзодларга уларнинг ишчанлик ва инсоний фазилатларига қараб талабчанлик билан баҳо берилди. Депутатлар уларга ўзларининг кўпгина истакларини айтдилар.

Ялпи мажлисда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раисининг номзодлари тақдим этилган барча биринчи ўринбосарлари, ўринбосарлари, ҳукуматнинг адлия министридан ташқари барча аъзолари тасдиқланди. Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ш. Р. Мирсаидовга ушбу лавозимга номзодни яна бир бор кўриб чиқиш ва тегишли доимий комиссияларда муҳокама қилингандан кейин Ўзбекистон ССР Олий Советининг навбатдаги сессиясига таклиф киритиш тавсия этилди.

Паркент районида рўй берган ҳолатлар ва оммавий тартибсизликлар оқибатларини текшириш борасида депутатларнинг таклифига биноан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида илгари ташкил этилган комиссия таркибига Ўзбекистон ССР халқ депутатлари Р. А. Абдуллаев, Ж. Маматов, О. П. Фединалар кирди.

30 март куни сессия ўз ишини давом эттиради.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ

МУҲОКАМА ДАВОМ ЭТДИ

Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессиясида депутатлар республика Министрлар Советининг раиси Ш. Р. Мирсаидовнинг докладини муҳокама қилишганда хилма-хил фикрлар баён этилди.

Сурхондарё область партия комитетининг биринчи секретари депутат **Х. Э. Бердиев** (361-Ленин йўли сайлов округи) минбарга чиқади.

— Аввалги кўпгина раҳбарлар, илм-фан арбоблари халқнинг орзу умидларидан йироқлашиб, етилган муаммоларни иттифоқ раҳбарияти олдига қўймас эдилар. Натижада халқ хўжалигининг ҳамма тармоқлари орқада қолиб кетди, меҳнат унумдорлиги паст, маҳсулотнинг сифати ёмон.

Бутун мамлакат каби Сурхондарё области ҳам машаққатли иқтисодий муаммолар азобини тортмоқда. Гарчи қишлоқ хўжалигидаги кўрсаткичлар юзасидан у илғорлар қаторида бўлса ҳам, аммо саноат ишлаб чиқаришида қолоқлар қаторига тушиб қолди. Бунинг сабабларидан бири шуки, область раҳбарлари унчалик фаоллик кўрсатмаяптилар, республика Давлат план комитети билан Министрлар Совети эса Сурхондарё областига дуруст эътибор бермаяптилар. Натижада областимизда ҳақиқий саноат йўқ.

Бу йил аҳвол бирмунча тузатилмоқда. 1990 йил планига мувофиқ, областимизда маҳсулот ишлаб чиқариш аҳоли жон бошига 322 сўмликни ташкил этади, аммо республикада бу кўрсаткич —1100 сўм. Сўзда эмас, балки амалда тараққиётни рўёбга чиқариш учун биз ишлаб чиққан программага мувофиқ катта цемент заводи, бинокорлик материаллари корхоналарини барпо этиш билан бирга чоғроқ корхоналар, район саноат комбинатлари, цехлар ва филиаллар мажмуасини ҳам қуриш кўзда тутилган. Қайта ишлаш базасини жадал ривожлантиришга ҳам қарор бердик. Ҳозир сабзавот маҳсулоти ва пахтанинг, пилла ва жуннинг 70 фоизи Сурхондарёдан ташқарига жўнатилмоқда. Ўн учинчи беш йилликда 30 минг тонна ҳажмли омборхона, консерва заводлари қуришни режалаштираяпмиз.

Бунинг учун капитал маблағ керак, аммо областга бу маблағ етарли ажратилмаяпти. Қурилиш ресурслари етишмайди, ҳолбуки биз уй-жой қурилишинигина эмас, йўл қурилиши ҳажмини ҳам икки ҳисса оширишимиз керак. Қурилишнинг индустриал базаси зарур. Республика Министрлар Совети Раисининг докладида қолоқликни тугатиш тадбирлари кўзда тутилган. Бу ишда биз ҳаммамиз унга ёрдам беришимиз керак.

Гарчи Сурхондарёнинг деҳқончилик саноати ўзини-ўзи пул билан таъминлашга ва ўз харажатларини ўзи қоплашга биринчилар қатори ўтган бўлса ҳам, бу ерда қишлоқларнинг ижтимоий-маданий муаммоларини ҳал этиш пайсалга солинмоқда. Биз мустақиллик ҳақида гапиряпмиз, амалда эса бу нарса йўқ. Қишлоқ хўжалик маҳсулотининг ҳаммасини давлат буюртмаси билан олиб кетмоқдалар. Нима учун ҳукумат лоақал 30—40 фоизни ўз хўжаликларида қолдирмайди? Шундай қилинса, хўжаликлар ўз ижтимоий-иқтисодий муаммоларини ҳал этган, ташқи бозорга чиққан бўлур эдилар.

— Ҳукуматимизнинг ҳозирги программасида корхоналарга эмас, одамларга катта эътибор берилган, деди ўз нутқида Тошкент қишлоқ хўжалиги институтининг ректори депутат **Э. Т. Шайхов** (102-Салор сайлов округи). — Бир қанча иқтисодий муаммоларга доир фикрларимни айтмоқчиман.

Биринчидан, оғир иқтисодий аҳволни ҳисобга олганда, колхоз ва совхозларда жуда мураккаб молиявий аҳвол вужудга келди. Бугунги кунда уларнинг давлатдан қисқа муддатга ва узоқ муддатга олган қарзлари 9,9 миллиард сўмни ташкил этади, лекин бу эски қарзлардир.

Хўжаликларнинг 1989 йилда олган соф фойдаси 1 миллиард 200 минг сўмни ташкил этди. Бу эса қарздан қутилиш учун бир неча йил давомида барча фойдани бериш керак деган маънони билдиради. Аввалги раҳбарият бунга эътибор бермаган, деб ўйлайман. Энди бу масалаларни Иттифоқ ҳукумати олдига қўйиш ва ҳал этиш керак.

Бугун колхозчи ўрта ҳисобда 73 сўм даромад қилмоқда. Бу Иттифоқимиздаги ўртача кўрсаткичлардан анча паст. Уй-жой билан таъминлаш ишлари ҳам ёмон, уй-жой фондининг катта қисмини сомон сувоқли уйлар ташкил этади. Янги ҳукумат қишлоқ аҳоли пунктларининг атиги 49 фоизи сифатли ичимлик суви билан, фақат 17 фоизи табиий газ билан таъминланганлигига, қишлоқларнинг атиги 7 фоизида канализация борлигига эътиборни қаратиши керак.

Ушбу нуқсонларни яқин вақт ичида тугатиш зарур. деб ўйлайман. Халқ соғлиғи билан боғлиқ ичимлик суви масаласини кўриб чиқиш ва унинг натижаларини келаси сессияда айтиш керак.

Харид нархлари муаммоси ҳам муҳимдир. Корхоналар хўжалик юритишнинг янги шароитига ўтиши билан катта ҳуқуқларни қўлга киритди. Масалан, газлама ва ипнинг нархи 1988 йилга нисбатан 30 фоиз, ипак газлама нархи 10 фоиз ортди. Колхозчилар эса ҳеч нарса олмадилар. Республикамиз ғалла топширишдан озод қилинса ва бу ғалладан молларни боқишда фойдаланилса, «гўшт» муаммосини ҳам ижобий ҳал этиш мумкин.

Қишлоқ хўжалиги тажрибали мутахассисларга муҳтож. лекин олий ўқув юртимиздаги талабаларнинг ярмига ётоқхоналарда ўрин йўқ. Бу масалани ҳал этиш керак. Жаҳондаги 46 мамлакатдан келган ҳорижий талабаларга таълим беришдан келаётган миллион сўмлаб чет эл валютасидан ана шу мақсадда фойдаланиш мумкин бўлур эди. Лекин бу пуллар ҳозирча Иттифоқ бюджетига тушмоқда.

— Мен экспорт моллари етказиб бериш кенгайганлигига эътиборни қаратмоқчи

(Давоми 2-бетда).

ТОШКЕНТ. Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессиясида; танаффус пайтида; мажлислар залида. А. ГОРОКРИК ва Р. НУРИДДИНОВ суратга олган. (ЎзТАГ).

ТАҲРИР КОМИССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҲУКУМАТ БЎЛАЖАК ФАОЛИЯТИ ПРОГРАММАСИ ТЎҒРИСИДАГИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР ИҚТИСОДИЙ МУСТАҚИЛЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ АСОСИЙ КОНЦЕПЦИЯЛАРИ ҲАҚИДАГИ ОЛИЙ СОВЕТ ҚАРОРИНИНГ ЛОЙИҲАСИНИ ИШЛАБ ЧИҚУВЧИ ТАҲРИР КОМИССИЯСИ

Шайхов Эркин Турдиевич — Тошкент қишлоқ хўжалиги институтининг ректори, профессор, комиссия раиси

Акмалхонов Шавкат — В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалиги Фанлари академияси Ўрта Осиё бўлимининг раиси

Аҳмедов Қудратилла Аҳмедович — Ўзбекистон ССР Давлат нархлар комитетининг раиси

Бердиев Ҳаким Эшбоевич — Ўзбекистон Компартияси Сурхондарё область комитетининг биринчи секретари, халқ депутатлари область Советининг раиси

Берков Дмитрий Дмитриевич — Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари

Жўрабеков Исмоил Ҳакимович — Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари

Қодиров Пиримқул — Ўзбекистон халқ ёзувчиси

Каримов Рустам Иброҳимович — Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги давлат-кооператив комитетининг раиси

Қиличов Тошбўри Раҳимович — Самарқанд область ижроия комитетининг раиси

Криворучко Виктор Иванович — Самарқанд Давлат медицина институтининг кафедра мудири

Маматисаев Йигит Исаевич — Ўзбекистон ССР молия министри

Маматов Жаҳонгир — «Совет Ўзбекистони» газетасининг мухбири

Мирсаидов Шукрулло Раҳматович — Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси

Ризаев Қулаҳмад Тошпўлатович — Ўзбекистон ССР соғлиқни сақлаш министрининг ўринбосари, Тошкент шаҳар ижроия комитети соғлиқни сақлаш бош бошқармасининг бошлиғи

Сайдалиев Сайфулла Давирович — Тошкент область ижроия комитетининг раиси

Салоҳиддинов Маҳмуд — Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти

Сигедин Виталий Николаевич — Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг бош директори

Тожиев Амин Ҳамроевич — Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг Раиси

Ҳалимбетов Қозоқ — Хоразм область ижроия комитетининг раиси

Хидиров Темир Пўлатович — Қашқадарё область ижроия комитетининг раиси

Шоабдураҳимов Шоиноят Раҳимович — Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раиси

РЕДАКЦИЯГА КЕЛГАН ХАТЛАРДАН

БУНДАН КИМГА ФОЙДА?

1990 йилнинг 3 февралида Тошкентга бормоқчи эдик. Тошкент—Ангрен йўналишида қатнайдиган биринчи автобус кетиб бўлган ва соат етти яримда Янгиобод — Тошкент автобуси Оҳангарон автостанциясига етиб келди. Кўпчилик унга чиқмоқчи бўлганида чипта текширувчилар автобусга ҳеч кимни йўлатмади. У бизнинг Оҳангарон — Тошкент йўналишидаги автобусда кетишимиз кераклигини уқдирар, лекин ҳеч ким унинг гапига қулоқ солмасди. Негаки, кўпчилик бу автобуснинг тартибсиз юришини, графикни бузишини ва йўлда истаган жойида тўхтаб йўловчи олишини биларди. Олмалиқ — Нуробод автобуслари ҳам графигини доимо бузади, ўз йўналишида юрмайди, тўхташ керак бўлган бекатлардан елдай ўтиб кетаверади.

Қорахитой, Тут қишлоқлари, Охунбобоев номли, «Оҳангарон» совхозларидан кўпчилик Нуробод қўрғони, Янги Ангрен ГРЭСига қатнаб ишлайди. У ерга қатнайдиган автобуснинг аҳволи эса ҳалигидек.

Маҳбуба ЭРНАЗАРОВА.

КЎЧА НОМЛАРИ ЎЗГАРДИ

ЯНГИЙЎЛ ноҳияси Усмон Юсупов номли боғдорчилик ва узумчилик совхозида Калинин қишлоқ Шўросининг раиси Икром Аҳмедовнинг ташаббуси билан кўчалардан бирига Турсунбой Раҳимов номи берилди. Шунингдек, Халқободдаги Черешня кўчаси ҳам Йўлдош Тошматов номи билан атала бошланди. Уларнинг ҳар иккаласи халққа хизмати синггган, кўпчилик ҳали ҳам ҳурмат билан хотирлайдиган инсонлардан эди.

Эрмат БЕГМАТОВ.

НОГИРОНЛИК ГУНОҲМИ?

ШУ ХАТНИ мажбурлигимдан ёзмоқдаман. Сирасини айтсам, мен ёшлигимдан ногиронман, яъни соқовман, лекин худога шукур, ўзимга ўхшаган бир йигит билан турмуш қурганман, икки фарзандимиз бор. Эрим совхозда ишлайди, мен икки болани тарбиялайман. Эримнинг маошига қаноат қилиб, танишларимизнинг ёрдами билан бир неча йилдирки, яшаб келамиз.

1989 йилнинг октябрь ойида керакли ҳужжатларни тўплаб, ноҳия социал таъминот бўлимидан менга пенсия тайинлашларини илтимос қилдим. Чунки, яқинда чиққан қонунга кўра менга 26 сўм пенсия тайинлашди, хурсандлигимдан бошим осмонга етди. Ахир бир сўм бўлса-да, бизлардек ногиронларга ёрдам бўлади, чунки бизлар бошқалар сингари кўп нарса талаб қилмаймиз. Фақат оддийгина бошпана, кийим-кечак ва нон бўлса бас-дир.

Аммо бу хурсандчилигимиз узоққа чўзилмади. Сабаби жуда қизиқ. Менга ноҳиядан сизга пенсия жўнатдик дедилар. Кутдим, келмади. Яқинда ўзим алоқа бўлимига бориб текширсам, ҳақиқатан пенсиям келган, лекин аниғини билаолмадим, мени бу ерда яшамайди, деб кимдир уни қайтариб юборибди. Шу билан яна хуноб бўлдим.

Мени кечирасиз-у, агар тилимиз, қулоғимиз соғ бўлганда, керакли ерга бориб аниқлаган бўлар эдик. Бизлар учун эшикма эшик юриб бир нарсани тушунтириш жуда қийин. Бир амаллаб, эримни ишдан қўйиб районга жўнатдим. Бориб сўраса, энди қишлоқ Шўросидан яшашингизни тасдиқловчи справка келтирасиз, дебдилар. Ваҳоланки, менинг паспортимда яшайди, деб қайд қилинган. Шундан сўнг эрим яна қишлоқ Шўросига келиб справка олиб бориб топширибди. Аммо пенсиядан дарак йўқ.

Яна қайтариб айтаман, инсонга ўзингиз билгандек, ҳар куни овқат, кийим-кечак керак. Бундан ташқари бизнинг пенсиямизни яшамайди, деб қайтарган, справка келтир, деган қоғозбозлар, бюрократлар наҳотки шунчалик ноинсоф ва меҳрсиз бўлишса?! Ахир айб ўзларида-ку, нега энди уларнинг айблари учун биз сарсон бўлишимиз керак?

Бизлар қонундан бехабармиз, кўп нарсани эшитмаймиз, билмаймиз, шунинг учун ҳам сизлардан илтимосимиз ҳеч бўлмаганда ўз ҳақимизни олишга ёрдам берсангиз.

Ҳурмат билан

Холида ФАРАМАЗОВА.

Ғалаба ноҳияси.

Тартибга чақириб қўйсангиз...

БУ ХАТ газетада босилса бирор чора кўриладими, йўқми, билмадим. Аммо бизнинг Чиноз шаҳрида саноқлигина сартарошхона бор. Шунинг учун бўлса керак, сартарошларимиз соч-соқол олдиргани учун катталардан бир-икки сўм, болалардан 50 тийиндан олишади. Билмадим, балки улар ҳақдирлар. Буни билиш учун хизмат ҳақи ёзилган қоғоз (прейскурант) йўқ.

Илтимосимиз шуки, Чиноз шаҳридаги сартарошларни, тўғрироғи район маиший хизмат идорасидаги бошлиқларни инсофга чақириб қўйсанглар.

НУЪМОНОВ.

Редакциядан: муаллиф исмини кўрсатмабди.

МАМЛАКАТЛАР ● ОДАМЛАР ● ВОҚЕАЛАР

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

НОМЗОД ТАСДИҚЛАНДИ

● Германия социал-демократик партиясининг кенгаши мажлисида О. Лафонтен шу йил декабрь ойида бундестаг учун бўладиган сайловларда Германия Федератив Республикаси канцлери лавозимига шу партиядан асосий номзод қилиб тасдиқланди.

ЯНГИ ДЎСТЛИК ЖАМИЯТИ

● СОФИЯДА Болгария — Туркия янги дўстлик жамияти таъсис этилди. Ташаббус комитети вакиллари нутқларида ҳамда унинг декларациясида қийин ўтмишга, диний фарқларга қарамай икки халқ — Болгария ва Туркия халқлари Стефан Стамболов ҳамда Камол Отатурк васиятларини амалга ошириб, тинч-тотув яшаши кераклиги таъкидланди.

ВЕНГРИЯ ПАРЛАМЕНТИ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?

● БУДАПЕШТ, («Правда» ўз мухбири). Венгрия парламентида кўпчилик кимлардан иборат бўлади? Яқинда бўлиб ўтган сайловларнинг биринчи даврасидан кейин кун тартибига қўйилган савол шу тариқа турибди. Зотан, бу сайловда жуда кўп партиялар иштирок этди. Агар энг кўп ўрин олган Венгрия Демократик Форуми (ВДФ) мандатларини унга руҳан яқин турувчи партия мандатлари билан қўшадиган бўлсак, шунда у ўринларнинг 43 фоизига эга бўлади. Аммо унга қарши турган гуруҳ — Озод Демократлар Иттифоқи (ОДИ)нинг ўзига яқин иттифоқдошлари билан биргаликдаги мандатлари сони ҳам шу даражага — 43 фоизга етади.

Венгрия Социалистик Партияси (ВСП) қандай аҳволда? Ҳозирча у 10 фоиз овозга эга. Чамаси овозлар сони бундан ошмаса керак. ВДФ ҳам, ОДИ ҳам, кўринишдан, ВСП билан иттифоқ тузмоқчи эмаслар. ОДИ раиси Я. Киш қатъий қилиб айтди: ВСП янги раҳбариятда асосий роль ўйнамайди.

Сайловларнинг иккинчи даври, илгари айтилганидек, 8 апрелда ўтказилади.

МИНИСТР БАЁНОТИ

● ЯПОНИЯ ташқи ишлар министри Т. Накаяма Токиода баёнот бериб, қурол ва қуролсизланиш масалалари хусусида гапирди. У Осиё — Тинч океан минтақасидаги муаммолар тўғрисида тўхталиб, шу муаммолар жумласига «шимол худудлари» тўғрисидаги масалани ҳам киритди.

БУХАРЕСТДАГИ ВОҚЕАЛАРГА ДОИР

● СЎНГГИ икки кун давомида — ҳам кундузи, ҳам кечаси Бухарестда ҳарбийларнинг намойиши давом этди. Улар армияда хизмат қилиш муддатини икки ойга узайтиришга қарши чиқмоқдалар. Мудофаа министри В. Стэнкулескунинг бугун эълон қилинган мурожаатида оммавий бўлмаган мазкур тадбирнинг изоҳлари берилди. Жумладан, унда шундай дейилади: мамлакатда юз берган вазият юқоридаги чораларни қўллашни тақозо этмоқда. Министр ҳар қандай ихтилофларнинг олдини олиш учун ҳамма жой-жойида туриши керак, деди.

КОБУЛ ЎҚҚА ТУТИЛДИ

● АФҒОНИСТОНГА қарши қуролли кучлар 27 март куни мамлакат пойтахти — Кобулни ракетадан ўққа тутдилар. Пойтахтга «ер-ер» типидаги олтита ракета келиб тушди. Маҳмуд Хон ноҳиясида йўл чорраҳаси бўйида бир ракета йўловчилар тўла автобусга келиб тегди. 27 нафар йўловчининг ҳаммаси ҳалок бўлди. Бир нечта бинолар шикастланди.

ҲУКУМАТ ИСТЕЪФОГА ЧИҚДИ

● ШРИ ЛАНКА бош министри Дингири Банда Вижетунге истеъфога чиқди, деб хабар беради Франс пресс ахборот агентлиги. Бунинг натижасида ҳукуматнинг бутун таркиби истеъфога чиқди. Ҳукумат вакилининг журналистлар ҳузурида берган хабарига қараганда, ҳукуматнинг янги таркиби президент Ранасингх Премадас томонидан пайшанба куни эълон қилинади.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ

МУҲОКАМА ДАВОМ ЭТДИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

эдим, — деди Наманган машинасозлик заводининг директори депутат **В. А. Паттаев** (245-Фрунзе сайлов округи). — Кейинги икки йилда маҳсулотни экспорт қилиш масалалари билан жаҳондаги саккизта мамлакатда бўлдим. Сезиларли натижалар бор — 1986 йилда заводимизнинг экспорт маҳсулоти 0,1 фоизни ташкил этган бўлса, 1989 йилда 30 фоизга етди, бу йил эса 50 фоиз бўлади. Бу корхонамиз ва ходимларимиз ижтимоий-иқтисодий муаммоларини ҳал этишга ёрдам бермоқда. Бугун ўз ёғингга ўзинг қоврилишинг керак эмас, шериклар билан ўзаро фойдали негизда савдо қилиб, хорижий тажрибадан фойдаланиш лозим.

— Ҳукуматимиз жуда машаққатли йўлга киряпти. Етти ўлчаб, бир кесиб, чуқур ўйлаб қарор қабул қилинадиган вақт келди, — дейди Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг бош директори депутат **В. Н. Сигедин** (64-Металлург сайлов округи). — Ҳукумат қарорида республикамиз стратегияси ва тактикаси, у босиб ўтадиган йўл аниқ белгилаб берилган. Лекин мен депутат Криворучконинг режалаштирилган барча ишларга эришиш услублари тўғрисида кўпроқ эшитишни хоҳлардим, деган гапига қўшиламан.

Олмалиқ кон-металлургия комбинати йилига бир неча юз миллион сўмлик маҳсулот чиқарадиган йирик корхонадир. Хўш, бу маҳсулотларнинг ўзи нима? Тошкент кабель заводи тўлалигича корхонамиз бераётган мис ҳисобига ишламоқда. Кислотамиздан Олмалиқ кимё заводи ўғит ишлаб чиқаради. Лекин бу масалаларни ҳал қилиш қанчалик қийин бўлганлигини билсангиз эди! Илгари ҳамма кислотани республикамизнинг ташқарисига жўнатардик, кимё заводимизга эса у цистерналарда ташиб келинарди. Темир йўл бунинг уддасидан қандай чиққанлигига ҳамон ажабланаман. Ҳар қалай Москвага бориб тўғри қарор чиқарилишига эришдик. Ҳозир биз қувурлар орқали ортиқча бир миллион тонна кислотани қўшни кимё заводига юборяпмиз, шундай қилиб барча муаммоларни ҳал этдик.

Хўжалик ҳисоби тўғрисида бир неча оғиз гапирмоқчиман. Хўжалик юритишнинг социалистик принципларини қўпол равишда бузиш ва объектив иқтисодий қонунларни рад этиш бутун мамлакатда оғир натижаларга олиб келди. Нега шундай бўлди? Комбинат ҳар йили 133 миллион сўм фойда беради, ўзига эса атиги 30 миллион сўм қолади. Ходимларнинг ўртача маоши 240 сўм. Бугун ана шу минбардан Фарғона водийсидаги ишсизлик ҳақида гапирилди. Бизда эса ишлайдиган одам йўқ, инженерлар, малакали ишчилар етишмайди, улар комбинатимизга келишсин. Айни вақтда ҳукуматимизнинг мураккаб режаларини рўёбга чиқариш учун тинчлик керак. Мен республикамиз президентига тартиб ўрнатиш ва осойишта ишлашга имкон беришни сўраб, илтимос қиламан.

Ш. Р. Мирсаидов докладида тўпланиб қолган муаммоларни бартараф этишга доир кўп таклифлар бор, — деб таъкидлади халқ депутатлари Бухоро район Совети ижроия комитетининг раиси **С. Т. Жўраев** (179-Галаосиё сайлов округи). — Тақдим этилган программани тинглар эканман, уни районимизга, эҳтиёжларимизга қиёсладим. Беш йил ичида бутун районни тўла газлаштириш, ичимлик суви билан таъминлаш мураккаб вазифа. Лекин ҳар бир депутат ўз жойида бу иш билан шуғулланмаса, бу муаммоларни республика бўйича ҳал этолмаймиз. Бироқ районнинг бунга маблағлари етармикан, у буни қандай амалга оширади? Шу сабабдан программа яхши, деб ҳисоблайман, лекин Министрлар Совети ҳар бир район, ҳар бир қишлоқ Советининг имкониятларини ҳисобга олиши, уларга маблағ билан ёрдам бериши керак.

— Биринчи сессияда уч кундан бери ишлаяпмиз. Президент сайланди, қуруқ гаплар билан шуғулланмай, қонунларни тезроқ ишлаб чиқиш керак, — деди Жиззах шаҳридаги «2-Токчилик» маҳалла комитетининг раиси депутат **М. О. Қобилов** (363-Ульянов сайлов округи). — Кўп қонунларни қабул қилиш ва ҳаётдаги ўзгаришларни тез ҳис этишимиз учун уларни тезроқ рўёбга чиқаришимиз керак. Масалан, қурултойда томорқа учун ер ажратилиши ҳақида гапирилди. Лекин биргина Жиззахнинг ўзида 5 мингга яқин одам ер олиш учун навбат кутиб турибди. Масала ҳеч ҳал бўлмаяпти.

Бошқа ижтимоий, экологик муаммолар ҳам ҳал этилмаяпти. Жиззахда атроф муҳитни қаттиқ булғатаётган оҳак заводи, бошқа корхоналар ишлаб турибди. Шу сабабдан комиссия раисига мурожаат этиб, тозалаш иншоотларисиз экологик жиҳатдан зарарли корхоналар қурилишига йўл қўйиш керак эмас, демоқчиман. Халқ истеъмол моллари ишлаб чиқарадиган корхоналар қурилишига эътибор бериш зарур. Биз ҳаммамиз республикамиз гуллаб яшнаши учун Президентга ёрдам бермоғимиз даркор.

— Ҳукуматнинг маърузасида иқтисодиётимизни соғломлаштиришнинг аниқ йўллари белгиланган, — деди Қашқадарё область ижроия комитетининг раиси депутат **Т. П. Хидиров** (230-Ленинград сайлов округи). — Қашқадарё областининг депутатлари бу программани қўллаб-қувватлайдилар, чунки у халқнинг талаб ва эҳтиёжларига мос келади.

Иқтисодиёт тубдан қайта қуришга муҳтож. Кейинги икки-уч йил ичида фойда олиш топшириқлари бажарилаётган бўлса ҳам, умуман халқ хўжалигининг молиявий аҳволи оғирлигича қолмоқда, биз Иттифоқ кўрсаткичларидан орқада турибмиз. Масалан, уй-жой ва мактабгача тарбия муассасалари билан таъминланиш жиҳатидан Қашқадарё республикада охирги ўринда турибди. Область аҳолисининг ярмидан кўпроғи очиқ сув ҳавзаларидан ёки ташиб келтирилган сувдан фойдаланмоқда. Бу эса юқумли касалликлар манбаидир. Қарши, Муборак, Шаҳрисабздагина қисман канализация бор.

Областимиздан республиканинг турли шаҳарларига, Қозоғистонга газ юборилмоқда. Қашқадарёнинг ўзини газлаштириш эса жуда суст олиб борилмоқда: Аҳолининг атиги 20 фоизи, қишлоқ жойларда эса бор-йўғи 5 фоизи табиий газдан фойдаланмоқда. Бундан биз резервларни излаётганимиз йўқ, деган маъно келиб чиқмайди. Кейинги йилларда барпо этилган саноат, шунингдек қишлоқ хўжалиги ривожланмоқда, суғорма ерлар кенгаймоқда.

Бизда меҳнат ресурслари жуда тез кўпаймоқда. Ҳозир меҳнатга лаёқатли 70 мингдан кўпроқ аҳоли ижтимоий ишлаб чиқаришга жалб қилинмаган. Биз халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарилаётган корхоналарнинг қувватларини оширишга интилаяпмиз.

Республика Министрлар Совети 1990 йилда ижтимоий-иқтисодий тараққиёт программасини маъқуллади. Аммо бу программа жуда суст амалга оширилмоқда. Республика органларининг тузукроқ ёрдамига муҳтожмиз. Ундан ташқари иқтисодиётни соғломлаштириш учун меҳнат унумдорлигини ошириш, юксак рентабелликка эришиш муҳимдир. Зарар кўриб ишлаётган корхоналарни ижарага ўтказиш, бошқарув аппаратини қисқартириш йўли билан бунга эришса бўлади. Бундай корхоналарни давлат буюртмасидан халос қилиш, уларга маҳсулот сотиш эркинлигини бериш, бошқа илғор иш усулларини кўзда тутиш керак. Шу йўл билангина областнинг иқтисодиётини юксалтиришда, ўзини ўзи пул билан таъминлашга ва ўз харажатларини ўзи қоплашга ўтишда ёрдам бериш мумкин.

Хоразм область Хонқа районидаги «Октябрь 40 йиллиги» колхозининг бригадири **З. Иброҳимова** (465-Калинин сайлов округи) қишлоқ хўжалигининг аҳволи тўғрисида ачиниб ва куйиниб гапирди.

— Сессиямиз жуда катта, асос бўладиган аҳамиятга эга, ҳар бир район ва хўжаликда жуда кўп муаммолар жамланиб қолган. Уларни янгиланган Советлар, республика идоралари, министрликлари иштирокида биргалашиб ҳал қилиш керак.

Биз, қишлоқ меҳнатчиларининг қийинчиликлари жуда кўп. Пиллачилик кўп меҳнат талаб қиладиган тармоқ эканлиги маълум, бу соҳада кўпгина бригадалар оила пудрати асосида ишлайди. Лекин улар ўз меҳнатлари учун қанча ҳақ олишяпти? Арзимаган тийинларни олишяпти... Менинг оилам ҳам пиллачиликда пудрат асосида ишлайди. Пиллага тўланадиган ҳақ пилла етиштиришга сарфланадиган меҳнатга мутлақо арзимаслигини ўз аччиқ тажрибамизда кўрдик.

Пахтачилик соҳасида ишлаётган ҳамкасбларимизнинг аҳволи бироз яхшироқ. Ниҳоят уларнинг меҳнатини юқорироқ баҳолайдиган бўлишди. Аммо бу соҳада ҳам ижарачи ва бригада коллективлари зарар кўришяпти. Нима бўлаётганига бир қаранг: ҳақ тўлаш кўпайиб бораётгани билан айни пайтда техниканинг, ўғитларнинг ва бошқа нарсаларнинг нархи ошиб бормоқда. Натижада этакни йиртиб кўйлакка ямоқ солишга мажбур бўляпмиз. Халқ депутатлари техниканинг нархи, қишлоқ меҳнатчиларининг меҳнатига яраша ҳақ тўлаш масалаларини ҳал қилишлари керак.

Қишлоқ меҳнатчиларини экология аҳволи ҳам ташвишга солмоқда. Биз қорақалпоқ халқи билан қўшнимиз, бир дарёнинг икки соҳилида яшаймиз. Бироқ автоном республиканинг айрим районларида минтақа коэффициенти тўланади, уни бизда ҳам жорий этиш зарур деб ҳисоблайман.

Самарқанд область ижроия комитетининг раиси депутат **Т. Р. Қиличов** (305-Киров сайлов округи) бундай деди:

— Биз жуда кўп муаммоларни ҳал қилишимиз зарур. Ҳозир давр ўзгараётган бўлишига қарамай, халқимиз сўнгги беш йил ичида жуда кўп қийинчиликларни бошидан кечирди. Ҳозир биз ҳукумат программаси билан танишдик. Бу программа келажакка ишонч бағишламоқда. Бутун республикада бўлгани каби Самарқандда ҳам қийинчиликлар кўп. Ичимлик сув етишмаяпти, уй-жой, мактабгача тарбия муассасалари ва шу кабилар етишмаяпти...

Янги ҳукумат программаси жуда асосли ишлаб чиқилганлигини айтиб ўтмоқчиман. Энди гап уни муваффақиятли амалга оширишда қолмоқда. Масалан, программада ҳам катта ҳам кичик корхоналар қуриш масаласи ўз вақтида қўйилмоқда. Биз учун бу жуда муҳимдир.

Областнинг хўжалик ҳисобига ўтиш йўли ҳам жуда долзарб. Мен маҳаллий бюджетни тўлдириши мумкин бўлган бир неча даромад манбаини кўриб турибман — улардан бири халқ истеъмол молларини ишлаб чиқаришдир. Ҳозирги пайтда товарларнинг атиги 42 фоизи — енгил саноат корхоналари маҳсулотининг ярми, маҳаллий саноат маҳсулотининг 13 фоизигина областда қолмоқда. Агросаноат маҳсулотларининг атиги 17 фоизи областда қолади. Бу аҳволни тубдан ўзгартириш керак.

Молия базасини мустаҳкамлашда республика Министрлар Совети ёрдам бериши керак, деб ҳисоблаймиз. Иттифоқ қарамоғидаги корхоналарга раҳбарликни областга топшириш зарур. Ҳозир улар фойданинг атиги 8 фоизини маҳаллий Советлар бюджетига ўтказишаяпти. Бюджетга ҳеч нарса ўтказмайдиган корхоналар ҳам борки, бу адолатдан эмас.

Иккинчи томондан, депутатлар айтганларидек, пахта якка ҳокимлигининг тугатилиши чорвачиликни ривожлантиришга, сабзавот маҳсулотлари етиштиришни тез кўпайтиришга ёрдам беради. Одамларни ер участкалари билан таъминлаш ишсизлик муаммосини ҳал қилишга кўмаклашади, областимизда эса ишсизлар сони 200 минг кишидан ошади.

Шундай қилиб, муаммоларимиз кўп, бинобарин биз депутатлар фаол ишлашимиз лозим.

Самарқанд табобат институтининг профессори депутат **В. И. Криворучко** (277-Университет сайлов округи) ўз нутқида экология муаммоларига кўпроқ эътибор берди.

— Тиббий ходим сифатида сўнгги йилларда экология масалалари билан яқиндан шуғулланмоқдаман. Таассуфки, докладда экология ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланишга кам эътибор берилган, бу масалалар қатъий қилиб қўйилмаган.

Ҳақиқатан юз берган экологик вазиятни ҳисобга олмасак, иқтисодиётни қайта қуришга доир ажойиб режаларимиз бажарилмай қолиши ёки барбод бўлиши мумкин. Биз экология вазиятининг область ва шаҳар аҳолисига таъсирини ўргана бошлаганимизда бир йил давомида Самарқанд шаҳрида яшаш саломатлик даражасини шартли сўмга айлантириб ҳисоблаганда 80 сўмга камайтириш, инсон саломатлигини сақлаш учун эса бизга 60 сўмдан сал кўпроқ ажратилаётганлиги маълум бўлди. Шу сабабли биз ана шу иқтисодий кўрсаткичлардан ҳисобга олмас эканмиз, у ҳолда соғлиқни сақлаш соҳасида силжиш ҳам бўлмайди. Экология вазиятини фалокатли даражада ҳисоблаш мумкин бўлмаган Самарқанддаги аҳвол ана шундай, Самарқанд экология жиҳатидан ўртача шаҳардир.

Самарқанд медицина институти ва шаҳар ижроия комитети ҳузурида иш олиб бораётган «ЭКО» илмий марказини яна бир кўрсаткичи — Самарқанд ҳавосидаги чанг келтирадиган иқтисодий зарарни ҳисоблаб чиқди. Бу зарар йилига 4 миллион сўмни ташкил этади. Бу иқтисодиётнинг реал рақамлари бўлиб, янги планларни тузиш чоғида уларни ҳисобга олиш керак.

Сизларнинг эътиборингизни яна шунга қаратмоқчиманки, шу вақтгача бизда экология масалалари маъмуриятчилик — маҳкамачилик ёндашувлари асосида ҳал қилинмоқда. Экология ва табиатдан фойдаланишни ижтимоий-иқтисодий принципларга ўтказиш керак. Яъни ҳозир белгиланаётган янги нархларда фақат ресурслардан фойдаланганлик учун эмас, шу билан бирга табиатдан фойдаланиш оқибатларини бузганлик учун ҳақ тўлашни ҳам ҳисобга олиш керак. Ўзбекистон ССР Олий Совети бу муаммога эътибор беради, деб ўйлайман.

Афсуски, бизда ССР Иттифоқи экология қонунини, бинобарин республика қонунини ҳам нашр этиш пайсалга солинмоқда. Бу соҳада биз кутиб тура олмаймиз, бизнинг ўз регионал муаммоларимиз бор. Ўзбекистон ССРда регион хусусиятларини ҳисобга олиб, экология жиҳатдан соғломлаштириш ва табиатдан оқилона фойдаланиш тўғрисида Президент декретини чиқариш ёки қонун лойиҳасини тайёрлаш лозим. Қонун лойиҳасида республика, область, район, шаҳар табиатдан фойдаланувчи асосий тузилмалар эканлигини ва тегишли ҳуқуқлар уларга берилишини кўзда тутиш зарур. Ана шундагина улар шу советларнинг территорияларида жойлашган барча табиатдан фойдаланувчиларни тартибга чақириб қўядилар.

Самарқанд шаҳри 1990 йил 1 январдан бошлаб табиатдан фойдаланишнинг иқтисодий принципларига ўтди. Шаҳарда табиий муҳитни ҳар қандай тарзда бузганлик учун бунда айбдор бўлганлар махсус экология фондига пул тўлайдилар, ана шу фонд маблағлари табиий муҳитни тиклаш ва соғломлаштиришга сарфланади. Ҳозироқ дастлабки «жаримачилар» бор. Каттақўрғон ёғ-мой комбинатида чиқитлар тўпланадиган идиш ёрилиб кетди, комбинат 3 миллион сўмдан кўпроқ жарима тўлади. Бироқ ана шу жарима пули СССР Давлат табиатни муҳофаза қилиш комитетининг экология счетига ўтади, маҳаллий бюджетга ўтмайди. Айтмоқчиманки, экология вазияти бузилган Самарқандга бир сўм ҳам қолдирилмайди. Бундай аҳволни тубдан ўзгартириш керак. Табиатни муҳофаза қилиш тадбирлари билан боғлиқ фаолиятни мувофиқлаштириш учун махсус илмий марказ тузиш керак. Депутатлар фикримни қўллаб-қувватлайдилар, деб ўйлайман.

Қорақалпоғистон халқ шоири депутат **И. Юсупов** (481-Кегайли сайлов округи) автоном республиканинг жуда кўп муаммоларига эътиборни қаратди.

— Пахта яккаҳокимлиги қарийб бутун Ўрта Осиёни ҳақ-ҳуқуқсиз меҳнаткаш деҳқонлар пестицидлар билан заҳарланган ерда ночор кун кечирадиган ўлкага айлантириб қўйганлиги ҳозир ҳамма учун тушунарли бўлиб турибди. Давлат эса арзон «оқ олтин»ни деб дарёларимизнинг бутун сувини ичиб Орол денгизимизни қуритган «аждарҳо»ни қурмасликка олиб келди. Илгари биз ичимизда Амударёнинг юқори оқимида яшовчи халқлардан хафа бўлар эдик. Лекин сўнгги вақтда янгича тафаккур бунда ҳеч бир халқ айбдор эмаслигига ишонтирди. Чунки қудратли идоралар уларни ҳам шу йўсинда иш тутишга мажбур қилганлигини кўриб-билиб турибмиз. Аммо ҳеч бўлмаса туя гўшти еган қурилиш рамзига айланиб бораётган ва халқ депутатларининг сайловолди ваъдалари учун энг қулай объект бўлиб қолаётган Туямўйин сув қувуридан ичишга яроқли сув етказиб беринг.

Демократия ва ошкоралик ўз Конституцион ҳуқуқлари тўғрисида баралла гапириш имконини берди. Аммо афсуски, ана шу масалаларда ҳозирча автоном республикаларнинг ҳуқуқлари тўғрисида Конституцияга ўзгартишлар киритилганлигини ҳисобга олмаганда ҳеч нарса ҳал қилинган йўқ. Мени тўғри тушунишларингизни сўрайман, мен республикада Қорақалпоқ халқининг алоҳида ўрнини таъкидламоқчи эмасман. Лекин бу ўринда гап сўнгги вақтда Ўзбекистон пойтахти автоном республика эҳтиёжларига лоқайдлик билан қараётгани ҳақида бормоқда. Акс ҳолда Қорақалпоғистон АССР ҳозирга Тошкентдаги корхоналарнинг эскирган ускуналари ўрнатилган арзимас филиаллари ташкил этилган ярим кустар маҳаллий саноат ўлкаси бўлиб қолганлигини қандай тушуниш мумкин. Бунинг оқибатида аҳоли жон бошига Қорақалпоғистонда саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш умуман Ўзбекистондагига нисбатан икки баравар кам. Мен иқтисодчи эмасман, лекин қолдиқ принципига асосланган иқтисодий сиёсатнинг шафқатсизлигини англайман. Автоном республика валюта, қўшма корхона нималигини ҳали ҳам билмайди. Оқибатда фақат иқтисодий муаммолар эмас, энг муҳим ижтимоий муаммолар ҳам ҳал этилмай қолиб кетмоқда. Бунинг учун маблағлар етишмаяпти.

Адибларимиз газета-журнал комплекси қурилиши бир беш йилликдан иккинчи беш йилликка сурилиб келаётганлигини таъкидлашни илтимос қилишди. Биз 1936 йилдан буён Ўзбекистон ССР таркибида бўлсак ҳам, шу вақтга қадар бирорта Қорақалпоқ китоби чет элда чиқмади. Қорақалпоғистон эътибордан четда қолган, ёпиқ зона бўлиб қолди. Қорақалпоғистон сариқ касаллиги ва кам қонлик касаллиги ўлкасига, экология кулфатининг марказига айланди. Биз Орол фалокати муаммоларига доир қарорлардан шу қадар тўйдикки, тўкин-сочинлик ваъда қилаётган раҳбарларга ҳатто ишонмай қўйдик. Давр Ўзбекистон шимолидаги миллионлаб кишилар бошига тушаётган қуюнни тўхтатишни тақозо этмоқда. Республика Президентининг Оролни қутқариш бўйича шошилинч комиссиясини тузишни ҳамда келгуси авлодларни кўзлаб, инсонпарвар социализм манфаатларини кўзлаб оролбўйи муаммоларни ҳал қилинишига яна ғоят принципиаллик билан эришишни таклиф қиламан.

Андижон область Ўрта Шаҳрихон қишлоқ Совети ижроия комитетининг раиси депутат **Т. Зоҳидбаева** (155-Пахтаобод сайлов округи) нутқидан:

— Министрлар Советининг Раиси бизни илҳомлантирадиган фикрларни айтди. Уларнинг амалга оширилиши натижасида халқнинг фаровонлиги жуда яхшиланади. Ўз таклифларимни айтмоқчиман. Депутатлар комиссиялари масалаларни минбардан туриб эмас, балки энг аввало уларни жойлардан ўзида ўрганган ҳолда бартараф этишлари керак.

Мен қишлоқ Советининг раиси сифатида ҳар куни қандай муаммоларга дуч келаман? Бу одамларни ишга жойлаштириш, кам таъминланган оилалар турмуш даражасини ошириш, болалар боғчалари ва мактаблар, уй-жой ва маданий объектлар қуриш каби муаммолардир. Маҳаллий Советларни мутахассислар билан мустаҳкамлаш, уларнинг ишини қайта кўриб чиқиш керак. Қишлоқда соғлиқни сақлаш, маориф, маданият соҳаларида ҳам малакали кадрлар етишмайди. Масалан, табобат пунктига ҳар йили атиги 200 сўм ажратадилар. Бу пул билан аҳолининг эҳтиёжини қандай қондириш мумкин, ахир? Ана шу пулларга дори-дармон, жиҳозлар ва шунга ўхшаш нарсаларни сотиб олиш керак.

Маблағлар етишмаслиги натижасида кўп нарсаларни ҳашар йўли билан қуришга тўғри келяпти. Қарийб юз минг киши яшайдиган районда битта туғуруқхона бор. Бундай аҳвол қачонгача давом этади? Соғлиқни сақлаш ишлари ёмон йўлга қўйилган деймиз, ҳолбуки республикада одамлар тушунадиган тилда табобат муаммолари тўғрисида ёзадиган бирорта газета ёки журнал йўқ.

Хоразм область ижроия комитетининг раиси депутат **К. Халимбетов** (472-Янгибозор сайлов округи) ҳукумат таклиф этган тадбирларни қўллаб-қувватлади.

— Муҳокама қилинаётган ҳужжат жуда муҳим бўлиб, у давр талабларига жавоб беради. Лекин, менинг назаримда, ҳужжатда барча регионал муаммолар ҳисобга олинмаган. Бу айниқса сув танқислиги сезилаётган, аҳоли ниҳоятда зич яшайдиган районларга тааллуқлидир. Хоразм ҳам шундай областлар қаторига киради. Ҳозир областда 1 миллион 41 минг киши яшайди. Кейинги 20—25 йил ичида аҳоли уч баравар кўпайди. Ҳар йили 20 минг кишидан иборат меҳнат ресурслари қўшилмоқда. Ҳозирнинг ўзидаёқ бизда 84 мингдан кўпроқ меҳнатга лаёқатли аҳоли ижтимоий-фойдали меҳнатга жалб этилмаган. Турли объектив ва субъектив сабабларга кўра, областимиз ижтимоий-иқтисодий ривожланиш жиҳатидан жуда орқада қолиб кетди. Аҳоли жон бошига пахта тозалаш саноатини ҳисобга олмаганда саноат маҳсулоти республикамиздаги ўртача даражадан икки баравар кам ишлаб чиқарилмоқда ва у атиги уч фоизни ташкил этади.

Аҳоли ичимлик суви билан марказлашган ҳолда 20 фоиз таъминланмоқда, канализация иншоотларига эҳтиёж эса 5 фоиз қондирилмоқда, касалхоналар етишмайди. 163 та мактаб мослаштирилган биноларга жойлашган. Кўпгина аҳоли пунктлари газлаштирилмаган, ҳаммомлар, маиший хизмат корхоналари етишмайди. Меҳнат ресурсларининг ўсиши ишлаб чиқариш ўсишидан илгарилаб кетмоқда. Бу халқнинг норозилигини кучайтирмоқда. Шу боисдан программани тўла-тўкис қўллаб-қувватлаймиз ва уни амалга ошириш учун ҳамма ишларни қиламиз.

Областимизда яхшилик сари ўзгаришлар бошланди. Одамларни иш билан машғул қилиш учун кооперативлар, якка тартибдаги касаначилик меҳнатини ривожлантириш сингари усуллардан фойдаланмоқдамиз. Деҳқонларга ажратиб берилган 12,5 минг гектар ернинг саккиз минг гектаридан кўпроғида уй бекалари ва аҳолининг ишламайдиган қисми меҳнат қилиши учун шарт-шароит яратилган. Лекин бу билан ишсизлик муаммоси тугамайди. Ҳисоб-китобларимизга қараганда, агар қатъий тадбирларни амалга оширмасак, бизда 2000 йилгача 200 минг ишсиз бўлади. Биз ўз қишлоқ хўжалик маҳсулотларимизни қайта ишлаб бошлаш, фан-техника тараққиётига кўмаклашадиган янги замонавий корхоналар қуриш ниятидамиз.

Республикамизнинг бошқа регионида ҳам ўткир муаммолар кўп. Уларни Наманган область ижроия комитети раисининг биринчи ўринбосари депутат **С. Тошпўлатов** (271-Алихон сайлов округи) шундай баён қилди:

— программа дадил ёзилган, у жойларда жиддий ишлаш учун яхши асос бўлади, деб ҳисоблайман. Лекин назаримизда барча муаммоларга ҳам етарли эътибор берилмаган. Ер муаммоларига кўп ўрин ажратилган, аммо ҳар бир областда мазкур масалаларнинг ўзига хос хусусиятлари бор. Бизда аҳоли жуда зич жойлашган, ерлар етишмайди. Бу эса ишсизлик муаммосини кескинлаштиради. Наманган областида ишсизлар республикада энг юқори кўрсаткичлардан бирини ташкил этади, турмуш даражаси эса ниҳоятда паст. Ўзингиз ўйлаб кўринг: аҳоли жон бошига миллий даромаднинг улуши умумиттифоқ даражасидан икки ярим баравар, республика даражасидан 12 фоиз орқада қолмоқда.

Аҳолининг асосий қисми яшайдиган қишлоқ жойларда оддий шарт-шароит яратилмаган. — Газ, канализация йўқ, ичимлик сув, касалхоналар, болалар боғчалари, мактаблар, бошқа ижтимоий-маданий-маиший объектлар етишмайди.

Қишлоқ оилаларининг кўпчилиги пиллачилик билан шуғулланади. Бироқ ипакчилик ишлаб чиқариши чиқиндилари ускуналар йўқлиги сабабли қайта ишланмайди. Улар ё бракка чиқарилади, ёки арзимаган пулга республикамиздан ташқарига сотиб юборилаверади. Ҳозир республикамизнинг хўжалик ҳисобига ўтиши билан аҳвол ўзгармоқда. Наманганда аврли газламалар комбинатида пилла чиқиндиларини қайта ишлашни йўлга қўйиш ниятидамиз. Ҳисоб-китобларга қараганда — бу маърузада ҳам айтилди — 70—80 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилади.

Нарх-навонинг қимматлашаётганлиги ҳам қишлоқ аҳлини ташвишга солмоқда. Нарх-наво икки томонлама қимматлашмоқда. Ижтимоий суғурта учун, қишлоқ хўжалик асбобларини ижарага олганлик учун тўланадиган ҳақ кўпаймоқда. Сувни ҳам пулли қилишмоқчи. Бундай мисолларни яна келтириш мумкин. Бу эса нарх-наволар бутун занжир бўйлаб ўсишига олиб келади, энг аввало маҳсулот таннархи ошади, демак, чакана нархлар ҳам қимматлашди, бу эса кўп шаҳарликларнинг ночор оилавий бюджетига таъсир қилади. Шу сабабли биз, депутатлар ҳар бир муаммони ҳал этишга жуда ўйлаб ёндашишимиз, уни комплекс равишда, республиканинг ва ҳар бир кишининг манфаатлари нуқтаи назаридан муҳокама қилишимиз керак.

— Ш. Р. Мирсаидов докладида ўртага қўйилган таклифлар амалга оширилса республикада яхши ўзгаришлар бўлади, деб ўйлайман, — деди «Узбекгазстрой» трестининг бошқарувчиси депутат **В. Содиқов** (416-Файзиобод сайлов округи). — Сайловчиларимиз наказларини бажариш учун биз уларни умумлаштиришимиз, ҳозирги сессиянинг ўзидаёқ планларга киритишимиз ва маҳаллий Советлар билан қалин ҳамкорликда ҳаракат қилишимиз керак.

Республиканинг шаҳарлари, районлари ва қишлоқ аҳоли пунктларини газлаштириш ҳукумат программасининг асосий бандларидан биридир. Маълумки, бизда йилига 40—41 миллиард кубометр газ ишлаб чиқарилади. Ўтган йили республикада 34 миллиард 600 миллион кубометр газ ишлатилди, 1990 йилда атиги 0,9 фоиз ўсиш режалаштирилган. Шаҳарларда ўрта ҳисобда 73 фоиз аҳоли, қишлоқларда эса атиги 15,9 фоиз аҳоли табиий газ билан таъминланган.

Докладда беш йиллик мобайнида бутун республика газлаштирилиши айтилган. Лекин буни қандай қилиши керак? Лойиҳа-смета ҳужжатлари, ресурслар зарур.

Бекободда металлургия заводида қувур заводини қуриш керак. Корхоналар бу ерга темир-терсакларни топширишлари зарур. Қўшимча темир-терсак топширадиган корхоналарга қўшимча қувурлар ажратиш керак. Мавжуд лойиҳа институтини кенгайтириш ҳам, уни бевосита буюртмалар билан таъминлаш, лойиҳачиларни кўпайтириш зарур. Лойиҳаларни тайёрлаб, материал ресурслар билан таъминлаб, қурилиш ташкилотлари қувватларини ошириш лозим.

Трестимиз ҳар йили 32 миллион сўмлик иш бажаради. Биз 16 февралда қарор чиқарганмиз. Бу қарорга кўра газлаштириш суръатларини оширмаслигимиз, балки аксинча камайтиришимиз керак. Яъни газлаштириш билан шуғулланувчи корхоналардан бирини ёпиш, сўнгра эса янгисини барпо этиш кўзда тутилган. Агар ҳозир биз ўзимизникига ўхшаган яна бир трестни тузган тақдиримизда ҳам республикамизнинг талаб эҳтиёжларини қондира олмаймиз. Катта районларда кўчма колонналар ташкил этиш керак. Бу эса одамларни иш билан таъминлаш ва мазкур районларни тезроқ газлаштириш имконини беради. Ҳар йили биз газ ва нефть саноати министрлигидан пландан ташқари 100 километр қувурни сўраймиз, лекин бу ҳам етмайди. Агар биз иш суръатларини икки баравар оширсак, унда қўшимча равишда 2,5—3 минг километр қувур сўрашга тўғри келади. Барча резервларни ишга солиш керак. Ана ўшандагина биз режалаштирилган ишларни бажарамиз.

•Деҳқончилик саноати бўлимида•

САБЗАВОТ ЭКИШ ҚАНДАЙ БОРМОҚДА?

БАҲОРНИНГ дастлабки ойи ҳам якунланмоқда. Ўтган давр мобайнида далаларда, боғларда қандай ишлар амалга оширилди?

Шуни қувонч билан қайд этиш керакки, қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари кўкламнинг ҳар дақиқасидан унумли фойдаланиш учун курашмоқдалар. Янгидан кўчат экилди, боғ қилинди. Пахта далалари ва техника, уруғлик мавсумга шай қилиб қўйилган. Сабзавоткорларимиз эл дастурхонини безаш учун астойдил тер тўкишмоқда. Оржоникидзе, Калинин, Тошкент ноҳияларининг деҳқонлари экин-тикин режаларини 50 фоиздан ошириб бажариб қўйдилар.

Тўғри, сабзавот етиштириш ва уни кўпайтириш бевосита бу ноҳия деҳқонларининг бурчи ҳисобланади. Лекин ерларни, уруғликларни ва бошқа воситаларни мавсумга тайёрлашда ўтган йилдагига қараганда анча жадаллик билан ишладилар. Зарур агротехник ва ташкилотчилик тадбирлари кўрилди. Шунинг учун ҳам бу ноҳияларда сабзавот экишни анча тез суръатлар билан олиб бориш мумкин бўлмоқда.

Пахтакор ноҳияларда аҳвол қандай?

Ҳеч кимга сир эмас, қишлоқ хўжалигини юритишдаги нотўғри сиёсат туфайли пахтакор ноҳиялар сабзавот экиш ва уни парвариш қилишдан анча чиқиб қолган эдилар. Мамнуният билан айтиш керакки, эндиликда бу ноҳиялар ҳам изга тушиб қолдилар. Уларда ҳар йили маълум гектар майдонларда сабзавот маҳсулотлари етиштирилмоқда, пахтакорлар ҳам бугунги кунда ўзларининг озиқ-овқат далаларига эгадирлар ва бу соҳадаги программани бажаришга баҳоли қудрат ҳисса қўшмоқдалар.

Бу жиҳатдан Бўка, Янгийўл, Ўрта Чирчиқ ноҳияларининг сабзавоткорлари олиб бораётган ишлар ибратлидир. Шундай қилиб, ҳозиргача вилоятимиз бўйича режадаги 19 минг 870 гектар ҳисобидан салкам 10 минг гектар майдонга сабзавот экилди. Шу жумладан, 2300 гектарга яқин майдонга карам, 300 гектар ерга сабзи, (асосан пленка тагига) экилди. Кўплаб гектар майдонларда саримсоқ пиёз, ош лавлаги ва бошқа сабзавот экинлари етиштирилмоқда.

Яхши биламиз. Айрим ҳолларда хўжаликлар кўпроқ эртаги карам экишга зўр беришади. Хусусан, ўтган йили шундай бўлди. Натижада не-не машаққатлар билан етиштирилган бу маҳсулотнинг бир қисми эҳтиёждан ортиб қолди. Исрофгарчиликка йўл қўйилди. Бу йил ана шу хатони такрорламаслик чораси кўрилди. 500 гектар майдонга эртаги карам ўтган йилдагига қараганда кам экилди. Шу ҳисобга ўртаги ва кечки карам экиладиган майдонлар кўпайтирилади.

Помидор асосий сабзавот экинларидан ҳисобланади. Бу йил 5937 гектар ерга сабзавотнинг ана шу тури экилади. Ҳозир помидор кўчати экиладиган майдонлар эгат олиниб, экишга тахт қилиб қўйилибди. Иссиқхоналарда кўчатлар етилмоқда. Апрель ойининг бошларидан кўчат экишга киришилади. Аслида-ку, бу ишни шу кунларда бошлаб экилган помидор кўчатларини пленка тагига олганда жуда соз иш бўларди. Лекин айрим мутахассисларнинг айтишига қараганда кўпроқ фойда келтиришини ҳисобга олиб хўжаликлар карамни пленка тагига олишни афзал кўришаркан. Бунинг устига пленка ҳам етишмайди.

Лекин ҳамма ерда ҳам сабзавот экиш кўнгилдагидек бораяпти деб айтолмаймиз. Бу гап айниқса, Ғалаба, Оҳангарон, Коммунистик ноҳиялари деҳқонларига тааллуқлидир.

Қизиқ, Ғалаба ноҳиясида ишлаб чиқариш режасида сабзавот етиштириш жуда кам қилиб белгиланган. Афтидан улар мўлжалдаги режани аҳолидан сотиб олинадиган сабзавот ҳисобига амалга оширишмоқчи шекилли?! Лекин бу йўл ишончлими? Ҳамма ҳам не-не машаққатлар билан етиштирган ҳосилни агар рағбатлантирилган нархда сотиб олинмаса икки қўллаб давлатга топшириши мумкинми? Бу ҳақда ҳозирдан чуқур ўйлаб кўриш керак! Ахир ноҳияда болалар муассасалари, касалхоналар, мактаблар бор-ку. Уларни кўпроқ хўжаликларнинг ўзидан чиқадиган сабзавот маҳсулотлари билан таъминлаш мақсадга мувофиқ эмасми? Шундай экан, юқорида номлари тилга олинган ноҳиялардан ҳозиргача бор-йўғи икки-уч гектардан майдонга фақатгина сабзи экиб қўйилганлигини қандай баҳолаш керак?

Яна бир мулоҳаза. Бир вақтлари режа кетидан қувиб сабзавот етиштиришда минерал ўғитларни ишлатиш ҳамма ерда расм бўлиб кетганди. Бу «одат»дан қутулиш қийин бўлаяпти. Ўтган йили кўпгина хўжаликларда етиштирилган сабзавот маҳсулотлари ириб-чириб кетганлиги, помидор консерва заводларига етиб боргунча сув бўлиб оққанлиги шундан эмасми?

Аҳолига беғубор маҳсулот етказиб бериш ҳақида шу кунларда ўйлаш керак. Бунинг учун кўпроқ маҳаллий ўғитдан фойдаланиш зарур. Янгийўл ноҳиясидаги «Партия XXI съезди», Ўрта Чирчиқ ноҳиясидаги «Ленин йўли», Бўка ноҳиясидаги Фрунзе номли; Чиноз ноҳиясидаги Карл Маркс номли колхозлар, Тошкент ноҳиясининг деярли барча хўжаликлари худди ана шу йўлдан бормоқдалар. Уларнинг тажрибасидан ўрганиш керак.

Сабзавот экишда ғанимат кунлар ўтиб бораяпти. Ҳамма имкониятларни ишга солиб, суръатни тезлаштириш керак. Аҳолига ҳар хил турдаги, шу билан бирга сифатли маҳсулот керак. Сабзавоткорларимиз бу муҳим ишнинг уддасидан чиқишларига ишончимиз комил.

Н. РИХСИЕВ.

● ТОШКЕНТДАГИ Ильич номли тажриба-механика заводи якка буюртмалар билан ишлайди. Қишлоқ хўжалиги машинасозлигига ихтисослашган бу корхона хизматидан иттифоқнинг кўпчилик республикалари фойдаланади. Суратларда: заводнинг механика-йиғиш цехида янги ротор линияси созланмоқда; цехнинг илғор бригада бошлиқларидан Абдулҳолиқ Ғаниевни кўриб турибсиз.

Суратчи: М. НАЗАРОВ.

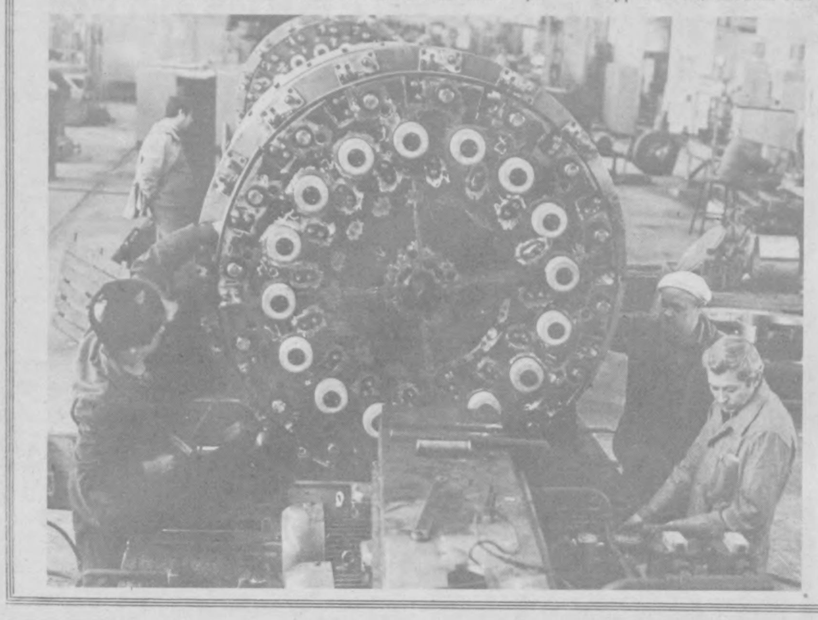

ТИЛ — МИЛЛАТНИНГ ИФТИХОРИ

Яқинда пойтахтимиздаги В. И. Ленин номли Марказий музейнинг филиалида мактабларда ўзбек тили ва адабиётини ўқитиш муаммоларига бағишланган илмий-амалий йиғилиш бўлиб ўтди. Бу анжуманда Ўзбекистон ССР Педагогика фанлари илмий тадқиқот институти, Тошкент шаҳар маорифи бош бошқармаси, жумҳуриятимизнинг турли шаҳар ҳамда вилоятларидан келган педагоглар, олимлар, пойтахтимиздаги ўқитувчилар малакасини ошириш институти ходимлари иштирок этдилар. Жамоатчи мухбиримиз, Тошкентдаги Глиэр номли музика мактаби ўқитувчиси У. ҚОДИРОВ йиғилиш қатнашчиларидан бири — педагогика фанлари доктори, профессор Асқар ЗУННУНОВ билан суҳбатлашди. Қуйида ана шу суҳбатни эътиборингизга ҳавола қиламиз.

Ўзбек тилига давлат мақоми берилиши муносабати билан мактабларда ўзбек адабиётини ўқитиш борасида ҳам анча ўзгаришлар ясаш керак бўлади. Ана шу фан бўйича ўқув самарадорлигини ошириш йўллари ҳақида гапирмоқчиман. Айниқса, таълим-тарбияда ислоҳот бораётганига қарамай, ҳали самарадорликни ошириш учун ўқитувчи дунёқараши янада кенг бўлиши керак. У адабиётшунослик, тилшунослик, тасвирий санъат, маданият адабиёт тарихи методикасидан ҳам тасаввурга эга бўлса дарсда юксак унумга эришади.

Мана, биз эски мактабни, эски мадрасаларни олайлик. Мен у ерда ўқиганман. Уларнинг ижобий томони шунда эдики, кўпроқ матн устида ишлашарди. Асарни ифодали ўқишга ва унинг мазмунини тушунтиришга, кейин эса ёдлашга алоҳида эътибор беришарди. Бундай билим бериш усулини мутафаккир Форобий ҳам, Алишер Навоий ҳам қўллаб-қувватлаганлар. Кейинчалик Абдулла Авлоний, Мунаввар Қори сингари маърифатчилар шу йўлдан боришди, 20-йиллардаги ўқитувчилар шу мактабдан фойдаланишди. 30-йиллардаги қийинчиликларга қарамай, Қаюм Рамазон, Тўхтаназар ака каби зиёкорлар бадиий асарнинг мазмунини тушунтириб ўқитишга эътиборни янада кучайтиришди. Улар гапни доскага ёздириб, «шуни морфологик томонидан ёки стилистик томонидан таҳлил қилиб беринг, болам», — дейишар, таҳлил жараёнида фаоллик кўрсатишар эди:

— Бу сўз нимани билдиради?

— Отни, нарсанинг номини.

— Бу сўз нимани билдиради?

— Кишининг номини.

— Бу сўз нимани билдиради?

— Бу сифатни билдиради.

— Болам, мана шу нарсани билдирган сўзни от деймиз.

Мана шу рангни билдирганни сифат деймиз... — деб амалий ишдан қоидани чиқариб беришарди. Қоидалар қисқа ва тушунарли бўлур эди. Ўқувчи онгига сингиб қоларди.

Кейинги вақтларда ўтмишдаги авлодларимизнинг давомчилари бўлган устоз Субутой Долимовда ҳам, Саъдулла Исматовда ҳам, Мирзаев домлада ҳам, Миразиз Раҳимовда ҳам шу хусусиятларни кўрганман.

Мен бир нарсани алоҳида айтиб ўтмоқчиман. 60-йилларгача бўлган даврда ўқитувчиларда ишларига қандайдир ихлос, интилиш бор эди. Улар ўзларининг билими, дарсга бўлган қизиқиши, болага бўлган муҳаббати туфайли катта ҳурмат қозонишган. Ваҳоланки, ўша пайтларда техника воситалари кам, тасвирий санъат ҳали тараққий этмаган бир жараёнда дарслар яхши бўлган. Ўн бетли, саккиз бетли, беш бетли иншолар ёзмасдан бир бет диктант билан ўтганлар ҳам ҳозирги вақтда энг катта олимлар бўлиб етишишган. Чунки ўқитувчилар малакали бўлиб инсонийлик предметларини такомиллаштирган ҳолда уйғунлашган дарслар ўта олар эдилар.

ҚАЙТА ҚУРИШ ВА ХАЛҚ ТАЪЛИМИ

Модомики, методикамизда бадиий адабиёт, тил, адабиётшунослик узвий бирлиги керак экан, шуларни эътиборга олган ҳолда дарс олиб боришимиз лозим. Мактабларда фақат адабиёт дарслиги ўқитиляпти, бадиий асар ўқитилмайди, бадиий асар ўқитилмагани натижасида тил ҳам қолиб кетяпти, тарих ҳам.

Бадиий асар ўқитилгандан кейин, уни таҳлил қилиш билан биз адабиётшуносликка мурожаат этсак, ёзувчининг услубини образлар нутқини ўрганиш билан уни тилга боғлаймиз. Кўрясизки, узвийлик туфайли нутқ, тил ривож топади. Ҳозирги вақтда ўқитувчининг қўлида ҳам ўқувчиларнинг қўлида ҳам дарслик. Ана шу дарслик юзасидан гапирилади, ўқувчига топшириқ берилади, шундан сўраб баҳо қўйилади. Бунда биз чекланиб қоламиз.

Дарслик асосида сўраб баҳо қўйиш бу адабиётшунослик билимига баҳо қўйишдир. Мана шунинг орқасидан тилни эгаллаш оқсамоқда. Агар биз шу йўлдан борсак, қонунни амалга оширишимиз қийин бўлади.

Янги программани яратишда бунга, албатта, эътибор беряпмиз. Шунинг учун ҳам бу дастурда классик адабиётимиз илгаригидек 90 соат эмас, 134 соат ўқитиладиган бўлмоқда. Увайсий, Маҳмуд Қошғарийнинг «Девону луғотит турк», Лутфийнинг «Гул ва Наврўз» асарлари учун алоҳида тема сифатида анчагина соат ажратилмоқда. Нодира, Мунис, Хоразмий, Огаҳий, Анбар Отин каби класик адабиётимизнинг йирик вакиллари ҳам чуқур ўрганилади. Абдулла Авлоний, Чўлпон, Боту, Фитрат, Сўфизода, Элбеклар 11-синф программаларидан ўрин олди.

Чўлпон, Боту, Усмон Носирнинг асарлари 5-синфдан бошлаб ўқитилади. Ҳозирги даврда кўпчиликнинг эътиборига тушган ёзувчилар ҳам киритилди. Ўқитувчиларнинг талаби билан Ўткир Ҳошимов, Одил Ёқубов, Саид Аҳмад, Абдулла Орипов, Мирмуҳсин, Худойберди Тўхтабоев, Пиримқул Қодировлар ҳам ўз ўринларини топдилар. Биз программага кирган асарларнинг чуқур таҳлил қилинишини сўраймиз, болаларга бадиий асарларни ўқитиш билан тарбиявий ишни образлардаги яхши ва ёмон хусусиятларни кўрсатиш орқали амалга ошириш лозим.

Қайси мактабга бормайлик, яхши ўқитувчиларимиз, шинам кабинетлар, техника воситалари, турли асбоблар бор. Аммо шулардан фойдаланиш ҳақидаги қўлланмалар кам. Ҳозирга қадар адабиётдан 30—40 йил ичида 70 дан ортиқ методик қўлланмалар яратилди. Жумҳуриятимизда ўқитувчиларнинг сони ўн мингдан ортди, бошқа республикаларни қўшганда 30 мингга боради. Аммо чиқадиган қўлланмалар 5—10 мингдан ошмайди. Бу ҳолда қандай қилиб самарадорлик ҳақида гапириш мумкин. Ана шу муаммолар устида ишлашни жадаллаштириш керак.

Ҳозирги вақтда адабиёт программаси нашрга тушди. 5, 6, 7-синфларнинг янги дарсликлари қўлимизга тегади. Лекин юқори синфларга дарслик ёзишга мутахассислар йўқ. Буларни кўпчилик ўқитувчилар билан бирга амалга ошириш мумкин.

Педагоглар дарсликлар ва программалар ҳақида кўпинча танқидий гапирадилар, мақолалар ёзишади. Аммо программа тузишда, қўлланмалар ёзишда иштирок этмайдилар. Менимча, бундай масалаларга жиддий эътибор берган ҳолда уларни кўпчилик билан амалга оширгандагина кўзланган мақсадга эришиш мумкин.

ТАҲЛИЛ ЧУҚУР БЎЛМАГАЧ

Бекобод ноҳиясидаги Ленин номли колхоз коммунистлари бу гал ҳисобот-сайлов йиғилишини бир мунча бошқачароқ ўтказишга ҳаракат қилдилар. Партком котиби Фурқат Ҳолиқулов ҳисобот докладида ўтган бир ярим йил ичида қилинган ҳамма ишлар тафсилотига тўхталиб ўтирмади. У эътиборни кўпроқ ҳал қилиниши лозим бўлган вазифаларга қаратиб, музокарада сўзга чиққан коммунистлар ҳисобот докладини ўз фикр-мулоҳазалари билан тўлдирадилар деган умид билдирди.

Афсуски бу, умуман тўғри фикр, амалда ўз ифодасини топмади. Коммунистлар ўз сўзларида кўпроқ турмушда мавжуд бўлган муаммоларни тилга олдилар. Партиявий иш — ташкилий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий масалалар устида чуқур мулоҳаза юритганлари йўқ. Бунга мисол тариқасида бир неча коммунистлар фикрларини келтириш мумкин.

Очилбой ХОЛМОНОВ, механизатор: Қишлоқ меҳнаткашларига томорқа ажратиш тўғрисидаги қарор халқимиз дилидаги кўп йиллик орзу-умидларнинг ифодаси бўлди. Хўжалигимизнинг ўзида 411 хонадонга ер ажратиб берилди. Ана шундай ҳаётий масалада жамиятимизнинг етакчи кучи бўлган партия ташкилоти котиби, коммунистлар чинакамига ибрат ва ташаббус кўрсатишлари зарур эди. Бироқ оддий колхозчилар ўртасида ер тақсимлашда хизмат вазифасини суиистеъмол қилиш тўғрисида узуқ-юлуқ гаплар юрибди. Нима учун хўжалик партия ташкилоти бу масалани қаттиқ назорат остига олмаяпти? Ер тақсимлаш вазифаси юкланган раҳбарларнинг ҳисоботларини эшитиш мумкин эмасми? Умуман партия ташкилоти кўп ҳолларда ташаббусни қўлдан бой бериб қўймоқда. Одамларнинг унга ишончи пасаймоқда.

Ишни тубдан ўзгартириш пайти келмадими?

Абдуғани АБДУКАРИМОВ, 3-участка бошлиғи:

Ҳозир бировга айтсанг ишонмаслиги мумкин. Ўз вақтида донғи жумҳуриятга тарқалган колхозимизнинг анчагина қишлоқларида магазин йўқ. Қишлоқ аҳолиси рўзғор учун бирор нарса харид қилмоқчи бўлса бир неча чақирим йўл босишига тўғри келади. Колхоз партия ташкилоти бу масалани район матлубот уюшмаси олдига кўндаланг қўя олмаяпти. Биргина шу мисолнинг ўзи бошланғич ташкилотимиз ишидаги нуқсонлардан яққол далолат беради.

Абдуманнон ШОДМОНОВ, 5-участка партия ташкилотининг секретари:

Қишлоқларимизни ободонлаштириш масаласи кейинги пайтда жуда ўткирлашиб кетди. Амалда маданий-маиший муассасалар қурилишида бирор ўзгариш бўлаётгани йўқ. Бир-икки йўл асфальтланганлиги ҳисобга олинмаганда яқин орада қурилиш қилмадик, десак бўлади. Ҳозиргина колхоз раиси Ҳасанбой Бўрибоев қурилишларнинг кўламини ошириш учун кооперативлар билан шартнома тузяпмиз, деди. Қишлоқларни ободонлаштириш учун ҳамма имкониятлардан тўлиқроқ фойдаланиш зарур. Нима учун колхозларда қурилиш олиб борилиши керак бўлган ноҳия ташкилоти ўз вазифасини уддалай олмаяпти. Бошланғич ташкилотимиз бу масала билан шуғулланса бўлмайдими.

ПАРТИЯ ТУРМУШИ: ҲИСОБОТ ВА САЙЛОВЛАР

Ҳисобот йиғилиши музокараларида сўзга чиққанларнинг ҳаммаси ҳам ана шундай партиявий ишни хўжалик вазифалари билан аралаштириб юборишди. Жумладан, кекса коммунистлардан бири ёшлар тарбияси партия ташкилоти эътиборидан четда қолаётганлиги ҳақида куюниб гапирди:

— Бир неча йил аввал колхоз клуби биноси қурилган эди. Аммо шу пайтгача уни жиҳозлаш масаласи ҳал қилинмади. Мана шу хусусда йиғилишларда уч марта гапирдим. Колхоз раҳбарларига мурожаат қилсам, улар клуб жиҳозлари харид қилинган, яқин орада ўрнатилади, деб ваъда беришдан чарчашмайди. Бу вақтда эса бино нурай бошлади. Бугунги йиғилишимизда ноҳия партия комитетининг котибаси Қизлархон Ҳуррамова қатнашаётганлигидан фойдаланиб, бу гап яна шу ерда қолиб кетмасин, демоқчиман. Ёшлар тарбияси, маданий ишлар билан партия ташкилоти шуғулланмаса, ким шуғулланади?

Таниқли пахтакор, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, бригада бошлиғи **Адолат Рўзматова**нинг сўзи бу фикрларга ҳамоҳанг бўлди: Қишлоғимизда кооператив видеоклуб пайдо бўлганлигини ҳамма билса керак. Ҳар гал шу жойдан ўтаётганимда ёшлар тўдасига кўзим тушади. Беихтиёр уларнинг маънавий дунёси, ахлоқи ҳақида ўйлайман. Ахир бу ерда қандай фильмлар намойиш этилиши ҳеч кимга сир эмас-ку. Бу ҳақда милицияга ўз фикримни билдирдим. Лекин, ёшларга мафкурамизга зид бўлган нарсаларни тарғиб қилаётган бу «видеочи»нинг танобини тортиб қўядиган одам топилмаяпти. Бошланғич партия ташкилотимизнинг лоқайдлиги сабабли ҳам ана шундай бўлаяпти.

Ҳисобот йиғилишида яна бошқа фикрлар, мулоҳазалар айтилди. Бу партия ташкилотининг фаолияти чуқур таҳлил этилмаганидан, яқин келажакдаги режалар аниқ белгилаб олинмаганлигидан далолат беради. Янги сайланган партия комитети жуда мураккаб шароитда қишлоқ меҳнаткашларининг сиёсий етакчиси вазифасини бажара олармикан? Аниқ дастур бўлмаса бунга қандай эришиш мумкин? Ҳисобот-сайлов йиғилишидан чиқар эканмиз, ана шундай нохуш ўйлар бизга тинчлик бермасди.

А. НОСИРОВА.

ХЎЖАЛИКЛАР УЧУН КЎЧАТЛАР

МАНА бир неча йилдирки, Тошкент ноҳиясидаги сабзавотчилик, картошкачилик ва полиз экинлари илмий-текшириш институтининг Тўхтамурод Дадаметов бошчилик қилаётган парник-хўжалиги коллективи сабзавот экинларининг кўчатларини етиштириш билан шуғулланмоқда. Ўтган йили улар 5 миллион донага яқин кўчат тайёрлашган бўлса, ҳозир 7 миллион дона ниҳол парвариш қилинмоқда.

Шуниси диққатга сазоворки, бу ерда тайёрланаётган кўчатларни ноҳиядаги қўшни колхоз ва совхозлар, ҳатто бошқа ноҳияларнинг деҳқонлари ҳам олиб бориб экишмоқда. Бу йил теплица коллективи хўжаликларни карам, помидор, бақлажон, болгар қалампири ва бошқа кўчатлар билан тўлиқ таъминлашни зиммаларига олишган.

Т. ДЎСОНОВ.

ИШ ҚУРОЛИ СОЗЛАНДИ

● ДАРҲАҚИҚАТ, дала ишларига иш қуролини пухта созлаб киришган деҳқоннинг ишида унум бўлади. Буни яхши билган Коммунистик ноҳиясидаги К. Маркс номли колхоз механизаторлари техника ремонтини уюшқоқлик билан якунлашди. Биринчи навбатда кўкламги мавсумга экиш агрегатлари пухта ҳозирланди. Хўжалик механизаторлари ўтган йилгидек бу йил ҳам чигит экишни уч иш кунида якунлашмоқчи.

З. ТОЖИБОЕВ.

• САЙЛОВДАН СЎНГГИ ЎЙЛАР

АЙБ КИМДА?

ОҚҚЎРҒОНДАГИ 82-Алимкент сайлов мавзесида сайловларнинг қайта ўтказилиши ҳақидаги хабар бизга қизиқ туюлди. Аслини олганда бунинг ҳеч бир ажабланадиган жойи йўқ. Қонун номзоднинг тақдирини сайловчига бериб қўйибди. У хоҳласа овоз беради, хоҳламаса йўқ. Нимаси қизиқ экан бунинг? Лекин воқеа онгимизнинг энг қоронғу жойларига қадар сингиб кетган қатъий бир тушунчани сингдирган эди: «номзоди кўрсатилган одам албатта депутат бўлади». Шу туфайли ҳам у биз учун ғайри-оддий туюлган бўлса ажаб эмас.

Хўп, энди асосий гапга ўтайлик: номзодлар нима учун сайланмай қолишди ва умуман қандай қилиб мавзедаги жуда кўпчилик аҳоли қарши овоз берган номзод депутатликка лойиқ деб кўрсатилган ва ҳатто сайловолди конференцияси, деб аталган иккинчи чиғриқдан ҳам ўта олган эди? Ҳозир бу саволларга аниқ бир жавоб бериш қийин, шошилиб хулоса чиқариш ҳам ярамайди. Шунинг учун гапни ўзимиз билган нарсалардан бошлайлик.

Олдинига мавзеда депутатликка тўрт муқобил даъвогар бор эди: 46-мактаб директори Холис Аҳмедов, 3-мактаб директори Рамз Ансаров, Алимкент трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмасининг директори С. Каспаров ва «Партия XXII съезди» колхози раиси Рамз Усмонов. Номзодларни кўрсатган коллективларнинг талабларига кўра сайловолди конференцияси ўтказилиб, унда икки номзод — Р. Ансаров ва С. Каспаров кўпроқ овоз олди (бу маълумотни ноҳия ижроқўмидаги ўртоқлардан олдик). Сайлов куни Ансаровга 12174, Каспаровга эса 12094 сайловчи қарши овоз берган. Мавзеда эса 17901 сайловчи бор. Қисқаси, изоҳга ҳожат йўқ.

Кўпчилик уларнинг дастурлари билан таниш бўлмаган, деб айтиш ҳам қийин. Номзодлар сайловчилар билан учрашувлар ўтказиб туришди. Р. Ансаровнинг ҳам, С. Каспаровнинг ҳам ҳаракатномаси ноҳия газетасида эълон қилинди. Номзодларнинг дастурлари сайловчиларни қониқтирмаган бўлиши мумкин ва бунга асос ҳам бор. Мисол сифатида Р. Ансаров дастурининг асосий бандларини келтирайлик. Янги мактаб, боғча бинолари қуриш, медицина хизматини яхши йўлга қўйиш, газлаштириш. Ноҳия дўконларида сут, қаймоқ, сабзавотлар жуда кам сотилади, шу масалани вилоят раҳбарларининг олдига қўйиб, уни ҳал қилиш. С. Каспаровнинг ҳаракатномасидаги асосий вазифалар у директорлик қилаётган корхонага тегишли: корхонани капитал ремонт қилиш, келажакда ишчилар сонини 300 нафарга кўпайтириш, оналар ва болалар профилакторийси қуриш. Алимкентдаги айрим кўчаларни асфальтлаш, хўжаликларнинг иқтисодий мустақиллигига эришиш». Кўриниб турибди, ҳаракатномаларда бирор жиддийроқ масала кўтарилмаган.

Модомики, гап ҳаракатномалар ҳақида борар экан, кейинчалик бизни кўп ўйлантирган бир мисолга тўхтаб ўтмоқчимиз. Биздаги баъзи депутатларнинг дастурлари муҳтожларга кўрсатиладиган мурувват вазифасини ўтамаётганмикан? Чунки инсоннинг табиати шундайки, у биринчи навбатда нимага эҳтиёж сезса ўша нарсани талаб қилади. Уйининг кўмир билан эмас, газ билан исишини, лой ёки чанги чиқиб ётган кўчадан эмас, асфальтланган йўлдан юришни исташлигининг ва депутатидан айнан шуларни талаб қилишининг ҳам боиси шунда. Аслида-ку, бундай масалалар билан ижроқўмлар шуғулланишлари керак. Лекин сайловчи ижроқўмга буюра олмайди. Номзоддан эса буни талаб қилиш мумкин. Йўқса, унинг учун овоз бермайди.

Шу фикрдан келиб чиқиб, оққўрғонликлар сайловларда юксак онглилик кўрсатишиб, номзодлар дастурларида жумҳуриятимизда ҳуқуқий давлат ва демократияни таъминлаш, иқтисодни яхшилаш вазифаларини қўймаганликлари учун ҳам уларга овозларини беришмаган, деб айтишимиз, уларнинг бу ҳаракатларини маъқуллашимиз мумкинми? Афсуски, бундай эмас.

Оққўрғонга келганимизда кўча-кўйда кундалик ташвишлар билан юрган кишилардан нима учун иккала номзоднинг ўтмаганлигини сўрадик. Энг аввало диққатимизни тортган нарса, кўпчиликнинг жавоб беришдан қочгандек бўлганлиги эди. Ҳар ҳолда шу саволни берганимиз ўн чоқли киши бундан хабари йўқлигини айтди. Ҳафсаламиз пир бўлиб турганида ноҳиядаги «Партия XXII съезди» колхозидан Муллажон Алиев саволимизга қисман жавоб берди ва кўпчиликнинг номзодларга қарши овоз берганлигига дастурнинг алоқаси йўқлигини айтди:

— Биз бошқа номзодни кўрсатмоқчи бўлгандик — раисимиз Рамз Усмоновни.

Унинг ҳамроҳлари бу фикрни тасдиқлашди. Депутатнинг шу ерлик бўлгани дуруст, дейишди.

Оққўрғонда бўлган сайловлар ҳақида гапирганимизда шундай хулосага келаяпмиз: сайловчиларимиз ҳали ҳам эҳтирос билан иш кўришаяпти, ҳали ҳам кимни сайлаётганликларига, унинг қанчалик сиёсатчи эканлигига нисбатан лоқайддирлар. Балки, биз ошириб юборгандирмиз, кимдир бу сўзларга эътироз билдирар. Лекин сиз билан бизга сайловчи сифатида бериладиган битта яхши мезон бор: бу яқинда биз сайлаган депутатларимиздир. Чунки, депутатнинг қанчалик лаёқатли эканлиги уни сайлаган сайловчилар диди ва онгини белгилайди.

Шундай дедигу, яна ўйлаб қолдик. Хўш, сайловчилар ундай, сайловчилар бундай, улар фалон нарсани тушунишмаяпти деяпмизу, уларнинг ҳуқуқий билимларини оширишга бефарқ қараймиз. Шундай экан, сайловчиларга эътироз билдиришга ҳақимиз йўқ.

Р. ХУДОЁРОВ.

• Қишлоқ қурилишларида

РЕЖА ВА МУАММОЛАР

ЎН САККИЗИНЧИ хўжаликлараро механизациялашган кўчма колонна коллективига юзлаб қўли гул бинокорлар бирлашган. Улар вилоятимизнинг қатор ноҳияларида, асосан эса Бўка ноҳиясида катта ҳажмдаги бунёдкорлик ишларини амалга оширмоқдалар. Улар ўтган хўжалик йилини яхши якунлашди. Пландагидан ташқари бош пудрат бўйича ўзлаштиришган капитал маблағ ҳажми 300 минг сўмликдан ортиқроқни ташкил этди.

Колонна бунёдкорлари айрим йирик иморатларни фойдаланишга топширдилар. Жумладан, 560 нафар ўқувчига мўлжалланган мактаб талабаларни ўз бағрига олди. 300 ўринли болалар боғчаси қуриб битказилди. Айни вақтда қатор уй-жойлар қўлдан чиқарилди. Ҳаммаси бўлиб хўжаликларда 4200 квадрат метр саҳнли уйлар барпо этилди. Уларда ўнлаб деҳқонлар оилалари ҳовли тўйлари ўтказдилар.

Колонна коллективи бу йил янада юксакроқ маррани кўзламоқда. Бош пудрат бўйича ўтган йилдагига нисбатан 300 минг сўмлик кўп қурилиш-монтаж ишларини амалга оширишни режалаштириб қўйди. Ўз кучи билан бажариладиган иш ҳажми ҳам анча кенгаяди.

Бу йил бир қанча маданий-маиший бинолар ва уй-жойлар қурилади. Жумладан, 844 ўринли мактаб, 240 ўринли болалар боғчаси, жами саҳни камида 4 минг квадрат метр турар жойлар ишга туширилиши керак. Коллектив зиммасидаги бу вазифани муваффақиятли бажариш учун ҳозирдан қизғин кураш бошлаб юборди. Бунёдкорлик ишлари жадал бормоқда.

Ўн иккинчи беш йилликнинг сўнгги йилида тўла хўжалик ҳисобида ишлашга ўтган колонна бинокорлари меҳнат муваффақиятининг янада салмоқли бўлишига халақит бераётган кўпгина камчиликлар бор. Колоннада ким билан суҳбатлашманг, шу ҳақда куйиниб гапиради. Айниқса, бинокорлик материаллари билан таъминлашдаги узилишлар қимматли иш вақтининг анчагина қисми бекор ўтишига сабаб бўлаётганини айтишади. Биноларни қуришда ғишт, цемент, ёғоч-тахта, шифер ва бошқа шу каби материалларнинг етарли бўлмаслиги, ўз вақтида етказиб берилмаслиги оқибатида ишни жадаллаштириш мумкин бўлмаяпти.

Бинокорлар қурилаётган объектларни лойиҳа-смета ҳужжатлари билан таъминлашдаги камчиликлар ҳамон бартараф этилмаётганлигини алоҳида таъкидламоқдалар. Лойиҳа-смета ҳужжатларининг ўз вақтида ва сифатли тайёрланмаслиги натижасида биноларни вақтида фойдаланишга топшириш имкони бўлмайди. Айниқса, инженерлик иншоотлари лойиҳалари жуда суст тайёрланмоқда. Шу муҳим вазифа зиммасига юклатилган «Узагромежпроект» лойиҳалаш институтининг Тошкент филиали мутахассислари ҳозирги давр талаби даражасида ишламаяптилар. Масалан, К. Маркс номли колхозда салкам 100 нафар жажжи гражданларни ўз бағрига оладиган боғча қурилишида шундай аҳвол юз бермоқда. Бу муҳим муассаса июнь ойида фойдаланишга топширилиши керак. Лекин шунга қарамай, уни сув, электр энергияси, канализация тармоқлари билан таъминлаш масаласи ҳамон ҳал бўлганича йўқ. Ҳатто унинг лойиҳаси ҳам тайёрланмаган. Ваҳоланки, бундай биноларни шундай инженерлик иншоотларисиз фойдаланишга топшириб бўлмаслиги ҳаммага маълум. Шу оддий ҳақиқат ҳам инобатга олинмаётганлиги кишини ранжитади.

«Ленинизм» колхозида қад кўтараётган 844 ўринли мактабнинг тақдири ҳам шундай бўлиши мумкин. Режага мувофиқ у тўртинчи кварталдан кечикмай ишга туширилиши керак. Агар имконият бўлса, янги ўқув йили бошланишигача тахт қилиш ҳам мумкин. Лекин бу муҳим бинони ҳам сув, электр энергия билан таъминлаш, канализация тармоқларига улаш муаммоси кўндаланг бўлиб турибди. Бу муҳим ишлар ҳали лойиҳалаштирилгани ҳам йўқ. Уларни барпо этиш учун эса анчагина ишчи кучи ва вақт керак бўлади. Агар лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрланган бўлганида бу юмушларни ҳам бажаришга киришилган бўларди.

Бу йилдан бошлаб тўла хўжалик ҳисобига ўтган колонна дастлабки ойларда анча дуруст ишлади. Режада белгиланган тадбирлар бирин-кетин амалга оширилмоқда. Ўтган икки ойда юзларча минг сўмлик капитал маблағ ўзлаштирилди. Бир неча ижтимоий-маданий, уй-жой бинолари қурилиши олиб борилмоқда. Бунёдкорлик меҳнатида кўпгина бригадалар ва айрим бинокорлар юксак кўрсаткичларга эришмоқдалар.

Колоннада зиммасидаги вазифани доим сидқидилдан бажарадиган кўпгина бинокорлик бригадалари ташкил топган. Турғунпўлат Умурзоқов, Валентина Дубинина, Илмдор Алиев, Иномбобоев бошчилигидаги бригадалар доим графикдагидан ўзиб ишламоқда. Уларнинг ҳар сменадаги ўртача иш кўрсаткичлари 110—115 фоизни ташкил этмоқда.

Ўнлаб бинокорлар ўзларининг унумли ва сифатли меҳнатлари билан колонна коллективи эришаётган ютуқларга муносиб ҳисса қўшишяпти. Ғишт терувчилардан Одил Абдукаримов, Тўлабой Ҳамроқуловлар, дурадгорлардан Валерий Вдовин, Илҳом Облоқулов, бўёқчи Татьяна Козлова, автокран машинисти Искандар Асфандиёровлар меҳнатда касбдошларга намуна бўлишяпти.

— Умуман қурилишда бинокорлик материаллари билан таъминлаш, лойиҳа-смета ҳужжатларни ўз вақтида етказиб бериш ҳамон муаммолигича қолмоқда,— дейди илғор бригада бошлиғи Т. Умурзоқов.— Қайта қуриш жамиятимизнинг барча жабҳалари бўйича жадал амалга оширилаётган бир вақтда бундай ҳолат барҳам топиши зарур. Коллективимиз тўла хўжалик ҳисоби шароитида ишлашга ўтди. Янгиликнинг яхши самара бериши аввало меҳнатимиз ҳажми ва сифатига боғлиқлигини яхши тушунамиз. Лекин у юқоридаги муаммоларнинг ҳам бартараф этилишини талаб қилади.

Шунинг учун мутасадди ташкилотлар раҳбарлари айниқса қишлоқ қурилишида узоқ йиллар давомида ҳукм суриб келаётган, бунёдкорлик ишлари самарадорлигини оширишга тўсқинлик қилаётган бундай муаммоларни ҳал қиладиган вақт етиб келди. Уни пайсалга солиш қайта қуриш, хўжаликни юритишнинг янги усуллари афзалликларини кўрсатишга халақит беришини унутмаслик лозим.

М. УСМОНОВ.

Наврўз

• *Шоирлар мадҳида*

ДИЛЛАРНИ ҚУВОНЧГА ТЎЛДИР

Ўлкамга шамолдай ҳур бўлиб киргин,
Одамлар қалбига шеър бўлиб киргин,
Юртимда меҳмонмас, шоҳ бўлиб юргин,
Дилларни қувончга тўлдиргин, Наврўз!

Булоқлар кулмасдан оқиб ўтмасин,
Қушчалар меҳмонга айтмай кетмасин,
Одамлар тонгларни маъюс кутмасин,
Дилларни қувончга тўлдиргин, Наврўз!

Кимдир сени кутар эгик бош билан,
Елкада қуролу қўлда тош билан,
Йигит гуллар терар қалам қош билан,
Дилларни қувончга тўлдиргин, Наврўз!

Келинлар эрта тонг ширмон нон ёпсин,
Полвонлар тўйларда улоқлар чопсин,
Адашган жилғалар ўз йўлин топсин,
Дилларни қувончга тўлдиргин, Наврўз!

Илҳом ҲАМРОЕВ.

КЕЛИНЧАКДЕК БЕЗАНГАН

Келинчакдек безаниб яна келди баҳорим,
Муаттар бўй таратиб соф, беғубор наҳорим.

Бош кўтарди майсалар, куртак ёзди дов-дарахт,
Чўғдек ёниб лолалар забт этди ихтиёрим.

Чиқдим қирлар бағрига, кездим дала, тоғларни,
Етди фалакка руҳим, ёзилди кўп хуморим.

Қалдирғочлар чарх уриб яйраб учар самода,
Меҳрим ўти ловуллаб, ривож топди қарорим.

Кўз олдимда товланди қайта қуриш иқболи,
Йўлларимга шон берди омад ила барорим.

Десам аслини Шоҳид, она заминда такрор,
Нурга, гулга бурканди мангу баҳор диёрим.

Шоҳид ТОҲИРОВ.

ЧИНАКАМ БАЙРАМ

Нафосатли кўклам кунларида янгиланиш байрами — Наврўзга бағишлаб саноат корхоналарида ҳам турли сайиллар ўтказилмоқда. Хусусан, пойтахтдаги чармгалантерея ва спорт буюмлари ишлаб чиқариш бирлашмасида ҳам ушбу баҳор шодиёнаси катта тантаналар билан нишонланди.

Аввало, бирлашма ҳовлиси саҳни катта сайилгоҳга айлантирилиб, унга кираверишда рамзий дарбозалар ўрнатилди. Улар остида турган соқчилар бу ерга ташриф буюраётганлар йўлига пешвоз чиққанларида, ҳар бир меҳмон албатта бирор ўзбек мақолини айтиши шарт қилиб қўйилди.

Шунингдек, сайилгоҳда бирлашмадаги тўққизта цехнинг ҳар бири алоҳида дастурхон безатди. Улар шу цехда ишловчиларнинг ўзлари тайёрлаб келган кўклам таомлари билан тўлдирилди. Бундан ташқари ҳар бир цех аъзолари интермедиялар намойиш қилишди, куй ва қўшиқлар ижро этишди.

Шу куни бирлашма меҳнаткашлари тош кўтариш, варрак ясаб учириш, арқон тортишда ҳам беллашдилар. Айниқса, рақибларни торт билан сийлаш ҳазил-шарти чоғида ҳеч ким ўзини кулгидан тўхтата олмади.

— Жами 2600 кишидан иборат бирлашмамиз коллективи орасида 20 дан ортиқ миллат вакиллари бор, — дейди бирлашма партия ташкилоти котиби Ҳабибулла Файзуллаевич Қорабоев. — Шуning учун ҳам, ушбу байрамимиз байналмилал тус олгани бежиз эмас. Қолаверса, мазкур тадбир ташкилотчилари орасида А. Шодмонов, З. Раҳимова, Ҳ. Зоҳидов, Ф. Ғуломова каби фаолларимиз билан бир қаторда турли миллат вакиллари — С. А. Казакова, Х. Ю. Мустафина, Н. П. Гришина, Э. К. Проваторова, И. М. Асриянлар ҳам бор эдилар. Балки, бу сайилнинг барча учун чинакам байрамга айланганини ҳам шундадир.

У. АБДУШОҲИДОВ.

Суратларда: бирлашмадаги сайил чоғида.
Х. ШОДИЕВ суратга олган.

• Ўзбекистон ССР халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида

ҚУРИЛМА ҚУЛАЙЛИКЛАРИ

Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг марказий павильонида намойиш этилаётган «Энергияси жадаллашган электронлар тарами билан узатишнинг янги усулини тадқиқ этиш» деб номланган кўргазма электр энергияси узатишнинг янги усули ҳақида ҳикоя қилади.

Электр энергиясини узоқ масофаларга узатишнинг истиқболли усулларидан бири электронларнинг кинетик энергиясига ўтказишга асосланади. У вакуум қувури ичида нур тезлигига яқин тезлик билан ҳаракат қилиб, истеъмол зонасида қайтадан энергияга айланади.

Электрон тарам орқали энергияни узатиш линиясининг асосий афзалликлари, узатилаётган қувурлар катта-кичиклиги ва линиянинг узун-қисқалигида принципиал чекланишнинг йўқлигидан, линияларда юқори қувватли чекланишнинг бўлмаслигидан, узоқлашган ҳудудларнинг кескин камайишидан иборатдир.

Қурилма энергия узатиш ва электрон тарамларни қўллаш билан шуғулланувчи илмий муассасаларда қўлланилиши мумкин.

Қурилмани СССР Фанлар Академиясининг Юқори ҳароратлар, Ўзбекистон ССР Фанлар Академиясининг Электроника институтлари, «Узбекхиммаш», Нефть ва химия машинасозлиги министрлиги ҳамкорликда ишлаб чиқардилар.

Кўргазмани йил охиригача намойиш этиш кўзда тутиляпти.

Д. ҚАЮМОВ.

БУЛАР СИЗДАН МИННАТДОР

РАҲМАТ

Ҳурматли редакция! Мен Улуғ Ватан урушида қатнашиб, икки маротаба оғир яраланиб, оқибатда иккинчи группа ногирони бўлиб уйга қайтганман. Шунинг учун ҳам ҳар йили Собир Раҳимов ноҳиясидаги ветеранлар госпиталида даволаниб тураман. Ўтган йилнинг сентябрь ойида буйрагимдаги қаттиқ оғриқ туфайли шу шифохонанинг урология бўлимида даволандим. Бу бўлимдаги нажоткорлар Едгор Сайфуллин, Ҳикматулла Бобоевлар синчиклаб кўриб, мени операция қилиш зарурлигини айтишди ва бу операцияни ўзлари қилишди. Ўз мутахассисликларини яхши билган шифокорларнинг аниқ муолажалари туфайли дарддан фориғ бўлдим. Ҳозир ўзимни жуда яхши ҳис этмоқдаман. Қўли енгил шифокорларга газетангиз саҳифалари орқали раҳмат демоқчиман.

Н. ШЕРМАТОВ,
II группа ногирони.

ФАҚАТ ХИЗМАТДА ФОЙДАЛАНИШ УЧУНМИ?

Иш юзасидан шаҳар давлат автомобиль инспекциясига кириб қолдим. Ўша ерда то қабулга навбатим келгунча стол устидаги кичкина китобча диққатимни жалб этди. Уни олиб таниша бошладим. «Йўл-транспорт ҳодисаларини аниқлаш, тергов қилиш юзасидан методик тавсиялар» деб номланган бу китобчанинг дастлабки саҳифаси ҳошиясига «Хизмат юзасидан фойдаланиш учун» деган сўзлар ёзиб қўйилган экан. Демак, маҳфийроқ маълумотлар келтирилган экан-да, деган катта қизиқиш билан бир зумда китобчага кўз югуртириб чиқдим.

Ушбу методик тавсиялар қўлланмасида йўл-транспорт ҳодисаларини аниқлаб, тергов қилишда фалокатни келтириб чиқарувчи айрим сабаблар ва уларнинг омиллари хусусида фикр юритилиши билан бирга ана шу жараёнда бевосита иштирок этувчи ҳайдовчиларнинг тергов олиб борувчи ҳуқуқни муҳофаза этувчи органлар иши билан яқиндан таништиришни ҳам ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Айниқса, китобчанинг «Жиноятнинг криминал тавсифи», «Йўл-транспорт ҳодисаларининг олдини олиш» бобларида қизиқарли маълумотлар келтирилган. Бошқа боблардаги турли масалаларга бағишланган кенг қамровли мақолалар кўпчиликда катта қизиқиш уйғотиши табиий.

Қўлланма ўз мазмунига ва ҳажмига кўра ДАИ ходимлари ва шу соҳа терговчилари ишининг барча нозик томонлари айрим муаммоларини тўла ёритишни ўз олдига мақсад қилиб қўймаса-да, ҳар қалай бу китобчада келтирилган маълумотлар ва қоидалар нафақат ички ишлар органлари ходимларига, шунингдек, транспорт воситаларини бошқарувчи барча шахсларга ҳам фойдали.

Менимча, ҳаммуаллифлар З. Сочавский, Н. Жўрабоева, А. Гринблатлар томонидан тайёрланган бу каби қўлланмалар фақатгина ДАИ ходимлари, автомашина ҳайдовчиларигагина эмас, балки кенг оммага мўлжаллаб чиқарилса, энг асосийси ўзбек тилида чоп этилса, нур устига аъло нур бўларди.

М. МИРАЛИЕВ.

С. С: Бизга хабар қилишларича ушбу қўлланма ҳадемай «Меҳнат» нашриётида ўзбек тилида, кенг омма учун мўлжаллаб чиқарилаётган экан.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

«Узбекконцерт»
В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
3, 4, 5, АПРЕЛДА СОАТ 19.30 ДА

«ҲАЗИЛ»

ҚАТНАШАДИЛАР:

«ҚИЗИҚЧИ-89» кўриги ғолиблари:
Мирза ХОЛМЕДОВ, Обид АСОМОВ, Ботир МУҲАМЕДХЎЖАЕВ
«ҚИЗИҚЧИ-89» кўригининг совриндорлари:
Тўхтамурод АЗИЗОВ, Собит АСОМОВ;
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: Абдуҳошим ИСМОИЛОВ, Зиёда МАДРАҲИМОВА, Одил КАМОЛХЎЖАЕВ.
лирик хонанда «КАМОЛАТ-89» кўригининг ғолиби
Шомаҳмуд ШОРАҲМЕДОВ
Раққоса — Муаззам ҒОФУРОВА.
Саҳналаштирувчи режиссёр — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист, Ҳамза номли Ўзбекистон ССР Давлат мукофотининг совриндори Абдурашид РАҲИМОВ.
Билетлар соат 11.00 дан сотилади.

Ўзбекистон ССР Маданият нозирлиги
М. Қориёқубов номли ўзбек давлат филармонияси
В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
16 АПРЕЛЬ СОАТ 19.30 ДА
УСТОЗ ВА ШОГИРД САНЪАТИ
Ўзбекистон ССР халқ артисти, Туркманистон ССРда хизмат кўрсатган артист
Бобомурод ҲАМДАМОВнинг
30 ЙИЛЛИК ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТИГА БАҒИШЛАНГАН

КОНЦЕРТ

ПРОГРАММАДА:
«ЛАЗГИ» ВОКАЛ-ХОРЕОГРАФИК АНСАМБЛИ
хонандалар:
Каримбой РАҲМОНОВ, Ўктам АҲМЕДОВ, Қодир ЖЎРАЕВ иштирок этадилар.
Программани — Ўткир СИДДИҚОВ олиб боради.
Билетлар СССР Халқлари дўстлиги саройи кассаларида соат 11.00 дан сотилади.

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА
31 март, 8, 21, 29 апрель соат 19.00 да

П Р Е М Ь Е Р А

Қирғизистон ССРда хизмат кўрсатган маданият арбоби Абдуғани АБДУҒОФУРОВ асари.
Анвар ЭРГАШЕВ мусиқаси.

«АНҚОВЛАР ЧАЙҚОВИ»

(икки пардали мусиқали сатирик комедия)
Саҳналаштирувчи режиссёр — Алавутдин Муҳитдинов.
Дирижёр — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Эргаш ТОШМАТОВ.
Рассом — Анатолий СЛУГИН.
СПЕКТАКЛДА:
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: Ҳусан Шарипов, Марям Ихтиёрова, Наима Пўлатова, Фарзиддин Фаёзов;
артистлар: Файзулла Аҳмедов, Абдуҳолиқ Мамарасулов, Равшан Салихов, Ҳаким Носиров, Мушарраф Тўхтаева, Дилором Сафоева, Норпошша Ҳасанова, Турғун Бекназаров, Феруза Норқулова, Маъруф Отажонов, Бойир Холмирзаевлар иштирок этади.
45-16-33, 45-36-55 телефонлари орқали буюртмалар қабул қилинади.

ТОШКЕНТ ШАҲАР АҲОЛИНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ, ҚАЙТА ЎҚИТИШ ВА КАСБГА ЙЎЛЛАШ МАРКАЗИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

«Главташкентстрой»
«ТАШСТРОЙТРАНС» ТРАНСПОРТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ 10-АВТОТРАНСПОРТ КОРХОНАСИГА:
«МАЗ-504», «КАЗ-608», «ЗИЛ-130» юк автомобилларида ишлаш учун «Е» категориясидаги автомобиль ҳайдовчилар.
Автокорхона ижара пудратида ишлайди. Корхона қошида болалар боғчаси, пионер лагери ва «Автомобилист» профилакторийси, Сирдарё соҳилида дам олиш зонаси мавжуд, зарурат сезганларга бир йил мобайнида оилавий ётоқхона, навбат тартибида квартира берилади.
Қуйидаги манзилга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, Чилонзор массиви, 2-квартал, 5-уй — Чилонзор район, аҳолини ишга жойлаштириш бюроси.

ЭЗГУЛИК БАРҚАРОР БЎЛСИН

БАҲОР ва меҳнат байрами — Наврўзни пискентликлар ҳам катта қувонч билан қаршиладилар. Бу қутлуғ айёмга бағишлаб пахта тозалаш заводида бўлиб ўтган «Наврўз биз билан» шодиёнаси узоқ вақтгача кишилар ёдида сақланиб қолса ажаб эмас.

Завод ошхонаси байрамона безатилди. Дастурхонга кўкламнинг сумалак, кўк сомса сингари тансиқ таомлари қўйилди. Турк, татар ва рус миллатига мансуб кишилар ўзбеклар билан бир дастурхон атрофида ёнма-ён ўтиришиб ўтказилаётган тадбирни муносиб нишонладилар.

— Халқимизнинг қон-қонига сингиб кетган азалий урф-одатларини ҳеч қандай буйруқ билан йўқ қилиб бўлмас экан, — деди завод партия ташкилоти котиби С. Ҳакимова. — Шунинг учун ҳам бундан уч-тўрт йил муқаддам жумҳуриятимиз бўйича қатағонга учраган Наврўзни бугун халқимиз яна катта тантана сифатида кутиб олмоқда. Аслида-ку, биз уни ҳеч қачон унутмадик, лекин баҳор ва меҳнат байрамини ошкора нишонлаш имкониятидан маҳрум этилгандик. Энди ҳечдан кўра кеч бўлса-да тазйиқ оқибатида ман этилган бу миллий байрамимизнинг, айниқса, дам олиш куни деб эълон қилинганини қувонч билан қаршиладик. Яна бир нарса бизни севинтиряптики, бу байрамимизни биз билан бирга бошқа миллат вакиллари ҳам мамнун ҳолда ўтказишяпти. Бир-биримизга мана шундай ҳурмат ва эътибор билан қарасак, миллатларнинг маънавий қадриятлари ҳеч қачон оёқости қилинмайди деб ўйлайман. Чунки Наврўзнинг ҳеч қандай хурофотга алоқаси йўқлигини кўпчилик эндигина англаб етди. Юртимизда тинчлик ва эзгулик барқарор бўлаверсин.

Наврўз тантанаси «Партия XXVI съезди» совхозининг Сувти қишлоғидаги адирликда давом этди. Бу ерга тумонат одам йиғилди. Дошқозонларда шўрва, ош ва сумалак пиширилди. Совхознинг фольклор ансамбли қатнашчилари ижросида ўзбек халқининг миллий урф-одатлари, тўй-томошалари кўрсатилиб, халқ лапарлари, рақслар ва қўшиқларнинг бетакрор оҳанги адирларни тутиб кетди. Сўнгра алла айтиш баҳси ҳамманинг эътиборини тортди:

Толлар ичидан танлаб олган
толчивиғим болам, алла-ё,
алла.
Гуллар ичидан ҳидлаб олган
гули райҳоним болам
алла-ё, алла.

Эртадан кечгача давом этган байрам пискентликларга хуш кайфият бағишлади. Унинг мароқли ўтишига М. Қориёқубов номли ўзбек давлат филармониясининг Б. Бекмуродов раҳбарлигидаги санъаткорлари катта ҳисса қўшдилар.

Г. ҲУСАНОВА.

ҲАФТАСИГА БЕШ КУН

Тошкент совет савдо техникуми жумҳуриятимиз техникумлари орасида биринчи бўлиб ҳафтасига беш кунлик ўқишга ўтишди. Бу тажриба талабаларнинг фанларни мукаммал ўзлаштириш ҳамда уй юмушларини бажаришда қулайликлар яратиш мақсадида амалга оширилди.

Д. САЪДУЛЛАЕВ.

ТЎЗАТИШ

Ўзбекистон ССР Олий Совети мандат комиссияси раисининг газеталарнинг 25 март сонида эълон қилинган докладида, ўн учинчи абзацдаги жумла қуйидагича ўқилсин:

Ўзбекистон ССР территориясида жойлашган СССР Қуролли Кучлари ҳарбий қисмларидан 7 халқ депутати сайланган.

(ЎзТАГ).

ҲАЛ ҚИЛИШ КЕРАК

УШБУ мақолани ёзишдан мақсад — сизлардан ёрдам сўрашдир. Қўрғонимизга Оққўрғон ва Чиноз автохўжаликларидан учтадан автобус қатнаши керак. Аммо бу тартибга ҳамма вақт ҳам риоя қилинмайди. Қўрғон ноҳия марказидан 18 километр узоқда. Ҳозирги тартибларга кўра автобуслар жадвали бузилса ёки ундаги одамлар сони ошиб кетса ҳайдовчи ўн сўм жарима тўлаши керак. Лекин бу қоида ҳали бизда қўлланилгани йўқ. Айниқса Чиноз автохўжалигининг тартибсизликлари ҳаммасидан ҳам ошиб тушаяпти. 14, 15, 16, 17 февраль кунлари улар 3 та автобус ўрнига фақат биттасини йўлга чиқардилар.

Шунингдек бизларнинг вилоят автотранспорти ходимларига ҳам талабимиз бор. Истардикки, Гул қўрғонидан Тошкент шаҳрига қатнайдиган автобус йўли очилса, иккинчидан ўзимизда АТП қурилиб, автобуслар муаммоси шу йўл билан ҳал қилинса.

А. АБДУСАТТОРОВ.

«ЙИГИРМА БИРИНЧИ АСР ЎЙИНЧОҚЛАРИ» КЎРИГИ

«Хотирага эга бўла туриб ишонамиз, ишонч-эътиқодга эга бўлиб умид қиламиз, умид қила туриб орзу қиламиз, орзу қила туриб ҳаракат қиламиз!» Ана шу шиор «XXI аср ўйинчоқлари» Бутуниттифоқ конкурсининг асосий мақсадидир.

«Семья» ҳафтаномаси совет — британ «Энергоинформатика» илмий-ишлаб чиқариш корхонаси билан ҳамкорликда В. И. Ленин номидаги Совет болалар фонди, СССР Халқ таълими Давлат комитети ҳамда СССР Журналистлар уюшмаси иштирокида шундай тадбир ўтказади. Конкурсни уч бўлим бўйича ўтказиш кўзда тутилди. «Космик ўйинчоқ», «Таълимий (ривожлантирувчи) ўйинчоқ» ҳамда «Фольклор ўйинчоқ»ларни ясаш бўйича ижодкорлик турларида қатнашиш учун конкурс шартлари ҳам ишлаб чиқилди.

Шуниси қувонарлики, энг катта мукофотга сазовор бўлган ўйинчоқ 1991 йилда учириладиган космик кема бортидан ўрин олади.

А. АЛИЕВ.

БИЛДИРИШ

«Тошкент ҳақиқати» редакцияси ҳузуридаги ишчи-мухбирлар университетининг навбатдаги машғулоти шу йил 30 март куни соат 18.00 да бўлади.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»)

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 337916; 325748; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; БЎЛИМЛАР: идеология — 325778; агросаноат — 325647; саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 325749; маҳаллий советлар ҳаёти — 325733; социал масалалар — 325556; маданият — 325767; адабиёт ва санъат — 325553; ахборот, ҳарбий-ватанпарварлик — 325645; хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354; жамоатчи совет қабулхонаси — 334048, 325354; эълонлар бўлими — 325727.

Р — 02192. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. — 1763. Индекс: 64684. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12